NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPA 9
TRIESTE F5

... na šestih ... 1000 lir ... TRST, ulica Montecchi 6/II - tel štev 93-073, 93-806. ... degli Abruzzi 3, Dom pristaniških delavcev III., tel. št. 249-50, 235-96. Dopisi se dostavljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi in slike se ne vračajo. — Oglasi: v širokosti enega stolpca za vsak milimeter 30 lir. Oglasi se plačajo vnaprej.
POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI - SPED. IN ABBONAM. POST.

DELO

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE S.T.O.

OBNOVLJENA IZDAJA LETO VI. ŠTEV 51 (324) — TRST - SOBOTA, 11. DECEMBRA 1954 — CENA 20 LIR

Berite na 2. strani
VIDALIJEV ČLANEK
"O gospodarskem stanju Trsta"

Vseobčna deklaracija

Pred šestimi leti — 10. decembra 1948 — je glavna skupščina Organizacije združenih narodov sprejela nadvse važno listino svetovnega pomena — Vseobčno deklaracijo o človeških pravicah. Ta dokument zagotavlja vsem ljudem kjer koli na svetu, ne glede na raso, narodnost, jezik, vero, prepričanje in spol, najosnovnejše človeške pravice, ki morajo biti temelj vsakršne države brez ozira na njeno družbeno in politično-upravno ureditev. Ta listina, ki jo lahko imenujemo Magno charto sodobnega človeštva, je plod dolgotrajne vztrajne borbe najnaprednejših sil v svetu ter predstavlja silovito orožje za dosego dejanske enakopravnosti narodov in posameznikov, za uveljavljanje ideje demokracije in pravičnosti po vsem svetu, za zagotovitev napredka in blaginje vseh pripadnikov človeškega rodu.

Doslej je bila Deklaracija le malo znana pri nas. S podpisom londonskega sporazuma pa je postala za nas prebivalce razkosanega Tržaškega ozemlja izredne važnosti; saj tvori po izrecnem določilu Spomenice o sporazumu njen sestavni del in s tem obvezen zakon za vse Ozemlje. Zato je potrebno, da jo mi vsi, ki se nas tiče ne le na splošno kot ostalih ljudi na svetu, marveč ker nam je postala dejanska ustava in vir naših temeljnih pravic, kar najbolje spoznamo. Le tako nam bo lahko služila kot zanesljivo orožje v naših borbah za dosego človeških, demokratičnih, narodnih, socialnih in drugih pravic.

Dosedanje izvajanje sprejetih obveznosti s strani obeh upravnih pogodbenic, Jugoslavije in Italije, ne dokazuje najboljše volje dati prizadetemu ljudstvu vse pravice, zagotovljene v Spomenici in njenih prilogah. Njihovo izvajanje se uresničuje počasi in medlo; izvedbe nekaterih pravic pa zaenkrat, kot izgleda, sploh še ni videti volje s strani obeh upraviteljev našega Ozemlja, da jih uveljavijo.

Mnoge pravice, zagotovljene v Vseobčni deklaraciji, so tako na področju pod italijansko kot na področju pod jugoslovansko upravo še samo mrtva črka.

«Vsakdo se sme posluževati vseh pravic in vseh svoboščin, ki jih proglaša ta deklaracija, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politični nazor in ne glede na kakršen koli drugi razlog nacionalnega ali socialnega izvora». Tako zagotavlja 2. člen te listine o temeljnih pravicah, toda dosedanje izkušnje dveh mesecev kažejo, da oblasti obeh področij niso glede posameznih pravic vedno istega mišljenja kot prizadeti prebivalci.

Kljub zagotovilom 20. člena, da ima vsakdo pravico shajanja in mirnega združevanja, skušajo tukajšnje oblasti z arbitrarnimi obiski in zasliševanji odvračati ljudi od demokratičnih organizacij, posebno še od Partije in slovenskih prosvetnih društev, ter ustrašiti njihove voditelje. V coni B je v tem pogledu še mnogo slabše, kjer se prebivalci slovenske, hrvatske, zlasti pa še italijanske narodnosti, ne smejo svobodno združevati v organizacije, kot bi hoteli, ter se shajati in svobodno izražati svoje mišljenje v vprašanjih javnega življenja.

Ne izvajajo se še določbe Deklaracije glede pravice do dela, do zaščite pred brezposelnostjo, do primerne plače, do dostojnega življenja delovnih ljudi in njihovih družin. Že prej težavni položaj se je v zadnjih dveh mesecih v tem pogledu še mnogo poslabšal. Ni naš namen očitati sedanjim oblastem in zlasti obema vladama, da nista v tem času odpravili brezposelnosti, da nista zagotovili primerne plače in dostojnega življenja vsem delovnim ljudem, ker vemo, da v tako kratkem času to ni moče doseči. Pač pa jih ljudstvo z vso upravičenostjo obtožuje, da še do danes niso napravili potrebnih ukrepov, s katerimi bi bilo v bodoče možno zagotoviti vse navedene pravice. Italijanska vlada je sicer izdala nekatere ukrepe, ki pa so zasilnega značaja in ne morejo zagotoviti potrebnega razvoja Trstu kot posredniku med deželami srednje Evrope in prekomorskimi državami. Jugoslovanske oblasti tudi niso znale zagotoviti prebivalstvu Miljskih hribov primerne zaposlitve, zaradi česar je prišlo do množične izselitve.

Poleg še mnogih drugih pravic in svoboščin vsebuje Deklaracija jasna določila glede narodnih pravic in je zato velikega pomena tako za Slovence pod italijansko kot za Italijane pod jugoslovansko upravo. «Pred zakonom so vsi enaki — zagotavlja 7. člen — in vsi imajo enako pravico, brez kakršnega koli razlikovanja, na enako zaščito pred vsakršno diskriminacijo, ki bi kršila to deklaracijo, in pred vsakim hujskanjem ali navajanjem k diskriminaciji».

Praksa je, žal, na obeh področjih precej drugačna. Kljub določbam Deklaracije in Posebnega statuta, še danes ne smemo Slovenci govoriti svojega jezika v tržaškem obč. svetu in številnih javnih uradih, zapostavljeni smo pri nameščanju v javne službe, nimamo svojih predstavnikov v številnih javnih uradih in ustanovah, ki so za nas življenjskega pomena, naša kultura in prosveta nimata nobenih pravic, pač pa sta deležni mnogih ovir in zapostavljanj. Tudi v coni B so Italijani, čeprav so jim načelno priznane številne pravice, praktično brez perspektiv svobodnega narodnega in kulturnega izživljanja.

Zavedati se moramo, da bodo vse v Deklaraciji in drugih listinah vsebovane pravice ostala mrtva črka, če si jih ljudstvo ne bo izboljevalo v vztrajni skupni borbi. Za to je ob tej obletnici Vseobčne deklaracije važno, da se Slovenci združimo v obrambo svojih narodnih pravic. Pravtako pa si bomo priborili vse ostale pravice, samo če bomo znali združiti Slovenci in Italijani vse svoje sile za njihovo dosego in obrambo.

DELAVSKA ZVEZA T.O. SPREJETA V SLAVNO S.I.D.Z.

Ustanovni kongres SIDZ v Trstu naj združi vse delavske sile

Na to veliko sindikalno manifestacijo, ki se je bo udeležil tudi tov. Di Vittorio, bodo povabljeni poleg DZ in sindikalnih organizacij SIDZ tudi avtonomni sindikati

V skladu s sklepom nedavnega izrednega kongresa Delavske zveze Tržaškega ozemlja se je izvoljena delegacija predstavnikov tržaških delavcev podala prejšnji teden v Rim, da s tajništvom Splošne italijanske delavske zveze (CGIL) razpravlja in določi vse potrebno za pristop tržaške sindikalne organizacije v slavno organizacijo italijanskega delovnega ljudstva.

Tržaška delegacija, ki jo je vodil glavni tajnik DZ tovariš Radich, se je prejšnji četrtek sestala z vsemi člani tajništva SIDZ in jim objasnila gospodarsko stanje našega ozemlja ter željo tržaških delavcev, da se pridružijo svojim italijanskim tovarišem v skupni borbi za izboljšanje sedanjih tako težkih življenjskih pogojev. Italijanski sindikalni voditelji so pokazali vse svoje razumevanje za probleme, ki tarejo tržaško delovno ljudstvo, tako da ni bilo težko doseči sporazum o pristopitvi tržaške sindikalne organizacije v SIDZ. Upoštevajoč resnost tržaškega stanja, od brezposelnosti do krize naših tradicionalnih gospodarskih dejavnosti ter do težke situacije, ki jo ustvarja sindikalna razdvojenost, je tajništvo SIDZ v sporazumu s tržaško delegacijo, naslovilo naslednji poziv na tržaško delovno ljudstvo:

«Tajništvo SIDZ je 2. decembra 1954 sprejelo delegacijo delavcev, izvoljeno pred kratkim na izrednem kongresu tržaške Delavske zveze, na katerem je bilo, kot je znano, sklenjeno, da zaprosi za včlanjenje v SIDZ.

Delegacija je orisala sklep kongresa v luči nove situacije, izhajajoče iz prehoda Trsta pod upravo italijanske vlade, kar objektivno vodi k bistvenemu istovetenju koristi in teženj tržaških delovnih ljudi z onimi italijanskega delovnega ljudstva v Italiji.

Zvezno tajništvo sprejema sklep tržaške sindikalne organizacije ter pošilja bratski in topel pozdrav vsem tržaškim delavcem.

Upoštevajoč težke probleme brezposelnosti, tržaških gospodarskih dejavnosti, prometa, pomorskih služb, ladjedelniških gradenj ter stanje sindikalne razdvojenosti, ki obstaja v Trstu, je zvezno tajništvo, sporazumno s tržaško delegacijo, sklenilo, da skliče v kratkem v Trstu enotno ustanovno skupščino, na katero vabi Delavsko zvezo Trsta, že obstoječe sindikate SIDZ, avtonomne sindikate ali one, včlanjene v drugih organizacijah, ter nove skupine delavcev, ki bi se medtem in v ta namen ustanovile.

Ustanovna skupščina bo imela nalogo ustvariti enotno organizacijo tržaških delovnih ljudi, včlanjeno v SIDZ. Skupščine se bo udeležila delegacija zveznega tajništva na čelu z glavnim tajnikom tov. Di Vittoriom.

Zvezno tajništvo vabi vse tržaške delavce, Slovane in Italijane, vseh poklicnih strok, včlanjene in ne v sindikatih, naj obširno, v duhu bratstva in sloge razpravljajo na delovišču o osnovnem problemu enotnosti delavcev in ustanovitvi v Trstu velike enotne sindikalne organizacije za obrambo in uveljavitev zakonitih pravic in teženj delovnih ljudi in tržaškega ljudstva».

V Trstu so se že začele priprave za napovedano ustanovno skupščino, ki bo predstavljala nov korak naprej za uresničenje enotnosti tržaškega delavskega razreda, za ustvaritev mogočne enotne fronte vseh delovnih ljudi, ki se bo v okviru slavne SIDZ znala uspešno boriti za koristi in v obrambo vseh, ki živijo od svojega dela, ki so zapostavljani in izkoriščani, ter onih, ki zaman iščejo v današnjih pogojih zaslužka, da bi preživeli sebe in svojo družino.

VARSAVA — V četrtek se je začelo v Varšavi sedmo zasedanje glavnega sveta Svetovne sindikalne zveze, kateremu prisostvujejo opazovalci številnih dežel, med njimi Zahodne Nemčije in Japonske. Otvoritveni govor je imel predsednik Zveze tov. Di Vittorio, glavno poročilo pa glavni tajnik Saillant.

Slovenci!
Delavci in kmetje!

Obnovite čimprej svoje sindikalne izkaznice, da s tem dokažete svojo visoko razredno zavest, vso solidarnost z italijanskim delovnim ljudstvom in odobravanje pristopa v slavno Splošno italijansko delavsko zvezo.

Pritegnite v veliko družino delavcev in kmetov vse ostale slovenske delovne ljudi, da bomo v enotni odločni borbi lahko dosegli vse svoje socialne, narodne, gospodarske in druge pravice.

Pinko Tomažič

Trinajst let bo poteklo v sredo od onega hladnega jutra, ko so na openskem strelišču fašisti usmrtili herojskega borca za pravice Slovencev in za boljše življenje delovnega ljudstva Pinka Tomažiča in njegove štiri tovariše, Vandjala, Kosa, Ivančiča in Bobka.

Lik tega ljudskega junaka, ki ni klonil niti pred fašističnim plotonom, marveč je uporno dvignil stisnjeno pest v poslednji pozdrav svojemu ljudstvu, svoji zemlji, bo vedno ostal živ v srcih vseh antifašistov, Slovencev in Italijanov. Njegov zgled iskrenega bratstva med Slovenci in Italijani in njegova odločnost v borbi proti fašizmu in za pravice delovnega ljudstva naj nam ostaneta vodilo v vseh naših nadaljnjih borbah.

Večna slava heroju Pinku!

Imamo pogum!

Tržaški titovci in Sovjetska zveza

V članku, ki ga je v četrtek prinesel «Primorski dnevnik» in ki — po vsebini in stilu sodeč — ni zrastel na njegovi njivi, odgovarja nepodpisani na naš zadnji uvodnik, v katerem smo za 11. obletnico AVNOJ-a želeli jugoslovanskim narodom, da čimprej obnove trdne prijateljske vezi s Sovjetsko zvezo kot najboljše jamstvo za svojo mirno in srečno bodočnost.

Te naše iskrene želje očividno niso povšeči onim, ki vodijo politiko tržaške skupine titovcev. Zato so smatrali za potrebno, da z besnim napadom reagirajo na ta naš članek v jalovem upanju, da bodo s tem odvrnili slovensko in jugoslovansko ljudstvo od njegovih davnih teženj po obnovitvi starega prijateljstva, ki ga je stoletja vezalo na narode SZ in ki je v NOB dobilo svoj najgloblji pečat.

V ta namen so obnovili svojo staro taktiko laži in podtikanj, da bi nas komuniste, posebno še tržaške, prikazali v najslabši luči in s tem izjalovili naša prizadevanja za nadaljnje zbližanje med obema narodoma.

Predvsem se trudijo da bi dokazali, da «tržaško delavstvo, tudi tisto, ki še sledi politiki komunistov, nima s Kominformom nobene zveze». In kdo je bil torej tisti, ki je ob resoluciji IU pognal Babiča in njegovo peščico «zvestih» iz demokratičnih organizacij, kdo polni naše krožke, kdo vodi vsa ta leta konkretno borbo za delavske in demokratične pravice, za mir, če ne prav tržaški delavci v okviru komunističnega in demokratičnega gibanja? Dalje očitajo, da je naše stališče do sovjetskih prijateljskih ponudb in želja po zbližanju med ZSSR in Jugoslavijo «nesramnost, pomanjkanje značajnosti, harlekinsko obračanje plašča po vetru in hinavščina». Za titovce je torej dosledna zvestoba Sovjetski zvezi in mednarodnemu komunističnemu gibanju hinavščina in pomanjkanje značajnosti, dočim jim je naša želja, ki je obenem tudi želja ZSSR, po zbližanju med obema državama «harlekinsko obračanje plašča po vetru».

Še podlejše so druge njihove laži, češ da smo «opljuvali vso herojsko osvobodilno borbo jugoslovanskih narodov in jo proglasili za gestaovsko zaroto», in podobne.

Res je prav nasprotno, da smo bili prav mi komunisti edini, ki smo pravilno prikazali junaško borbo jugoslovanskega ljudstva za svobodo in neodvisnost ter dosledno branili vse demokratične pridobitve NOB. In prav to, po vsej verjetnosti, ne gre titovcem v račun, ker so jim bile te pravice delovnega ljudstva vedno trn v očeh. Kdo je torej pljunil na NOB in na njena revolucionarne pridobitve?

Naravnost provokatorski pa postanejo, ko pridejo na glavno vprašanje, to je na odnose med ZSSR in Jugoslavijo. Iz vsega njihovega članka jasno odseva, da jim ni do tega, da bi se obnovili in zboljšali odnosi med obema državama. Še več. Kot da bi bil najmanj ambasador Jugoslavije, ugotavlja titovski pisun da «Jugoslavija si prav gotovo ne želi obnoviti «starega» prijateljstva, kajti z njim ima zelo slabe izkušnje». Zelo slabo mora poznati Jugoslavijo, zlasti pa težnje jugoslovanskih narodov, če si upa kaj takega napisati. Svetovali bi mu, naj vstane iz svojega mehkega fotelja in naj gre za tak teden med jugoslovansko delovno ljudstvo, pa bo takoj in temeljito moral menjati svoje sedanje nazore.

Ponovno smo morali ugotoviti, da so tržaški titovci zagrizeni nasprotniki zbližanja med SZ in Jugoslavijo, čeprav so to skušali na vse načine prikriti in celo komunistom podtakniti to svoje negativno stališče.

Ko pa smo jih razgalili pred slovensko javnostjo, so prišli s pravo barvo na dan, za kar je najboljši dokaz prav navedeni članek pod naslovom «Nimajo poguma!» Če je kdo, ki v tem primeru nima poguma, da bi pogledal stvarnosti v oči, so to prav gotovo tržaški titovci, ki delajo na vse načine, da ne bi prišlo do prijateljskih odnosov med ZSSR in Jugoslavijo, kar izpričuje gori citirani stavek iz njihovega članka.

Nasprotno pa imamo komunisti vedno pogum gledati stvarnosti v obraz, pa naj bi bila še tako trda. Toliko manj pa nam more dor koli očitati v tem primeru, ko gre za pobudo SZ; saj smo bili mi edini slovenski list, ki je v celoti objavil govor Saburova in vse ostale pobude ZSSR za zbližanje z Jugoslavijo. Niti najmanj nam ni «zaprlo sape», kot bi to rad prikazal «Primorski». Še več. Mi smo to sovjetsko pobudo pravilno popularizirali in jo po svojih močeh podprli. Nasprotno temu pa skušajo tržaški titovci s svojim pisanjem še nadalje zastrupljati ozračje.

To je njihova legitimacija, s katero stoje pred slovensko javnostjo. Titovci ostanejo to, kar so vedno bili. Zato naj si ne domišljajo, da bomo zaradi sovjetske pobude padli prednje na kolena. Dobro naj vedo, da mi ne bomo — kljub njihovim sirenskim vabilom — odstopili od svoje ravne poti, ki smo si jo začrtali.

Tako bomo, kot doslej, ostali vsak na svojem bregu, ker mi ne mislimo izdati svojih komunističnih načel in tradicij, še manj pa se podrejati, kot bi to oni hoteli, skupini ljudi, ki je v vseh letih dovolj jasno dokazala, da ji ni mar koristi delovnega ljudstva, ne ostalih visokih ciljev mednarodnega komunizma. Edino, kar jim svetujemo, če jim je sploh še kaj sveto, naj že enkrat prenehajo s svojim provokatorskim delovanjem med tukajšnjim ljudstvom.

PROTIUSTAVNI SKLEPI SCELBOVE VLADE

V korist monopolom uničujejo mala podjetja

V soboto se je sestal italijanski ministrski svet, ki je odobril vrsto protidemokratičnih in protiustavnih ukrepov, s katerimi misli preprečiti napredovanje in obstoj delavskih strank, predvsem Komunistične partije Italije. Čeprav je KPI že davno pozvala vse ostale stranke na pregled upravnega poslovanja vseh strank, da se ugotovi odkod črpajo razna politična gibanja v Italiji sredstva za svoje delovanje, vztraja vlada in njej vdinjane stranke na trditvi, da KPI črpa svoja sredstva iz «ilegalnih» poslovanj s pomočjo svojih posebnih tvrdk in družb. Zato se ti novi ukrepi tičejo predvsem raznih upravnih pooblastil in koncesij, nad katerimi je treba izvršiti kontrolo ter jih odvzeti, komur se bo vladni večini zdelo primerno. Nadalje predvidevajo novi ukrepi izključitev od vladnih naročil in trgovskih dovoljenj vseh tvrdk, ki jih bodo vladni organi smatrali za «protidemokratične», ter strogo kontrolo zadrug, ki imajo po vladnem mnenju politične cilje. Iz novih ukrepov je tudi razvidno, da misli vlada začeti preganjanje vseh državnih funkcionarjev, ki ne mislijo tako, kot misli Scelba in njegovi.

Pod temi takovanimi «protikomunističnimi» ukrepi pa se v resnici krije poskus, da se onemogoči delovanje vsem onim podjetjem, ki bi mogla konkurirati velikim monopolom in podjetjem, v katerih so zainteresirani demokristjanski vodilni krogi. To je v stvari groba kršitev italijanske republiške ustave, ki predvideva enakost vseh državljanov pred zakonom, ker se skuša onemogočiti vsako delovanje ljudem, ki niso po godu vladajočim krogom, dočim se skuša s preganjanjem zadrug oškodovati delovno ljudstvo, ki si jih je ustvarilo, da mu bodo v pomoč v njegovih borbah za boljše pogoje življenja. Znani so primeri, ko so zadruge dobavljale stavkajočim delavcem na kredit potrebna živila tudi za dolgo dobo trajanja stavke. S tem misli protiljudska Scelbova vlada, da bo omajala borbenost italijanskega delovnega ljudstva, ki vedno bolj spoznava svoje sovražnike in se vedno bolj strnjeno bori za boljšo in pravičnejšo vlado.

V zvezi z najnovejšimi protidemokratičnimi ukrepi vlade je tov. Togliatti podal nekaj izjav listu «Paese Sera» v Rimu. Voditelj italijanskih komunistov je ugotovil, da si vlada prisvaja pravico uvesti politično diskriminacijo med državljani ter poteptati svobodo organizacije in tiska. Vlada hoče uničiti vse demokratične pridobitve in jih nadomestiti z organiziranim preganjanjem vseh strank, ki je ne podpirajo.

VELIK ODPOR PROTI NEMŠKI OBOROŽITVI

DR Nemčija bi ustanovila svojo vojsko proti Wehrmacht

Ču En Laj svari ZDA, naj umaknejo svoje čete s Formoze - Soglasno sprejeta resolucija v OZN za miroljubno uporabo atomske energije

Glavna skupščina Organizacije združenih narodov je v soboto soglasno odobrila resolucijo o mednarodnem sodelovanju pri uporabi atomske energije v miroljubne namene. Po tej resoluciji se predvideva ustanovitev mednarodne agencije za atomsko energijo. Poleg tega pa bo v avgustu prihodnjega leta sklicana mednarodna konferenca, na kateri bodo atomski strokovnjaki razpravljali o mirnodobski uporabi atomske energije. Sovjetski delegat Sobolev je v svoji izjavi pred glasovanjem za resolucijo izjavil, da ZSSR pristaja na resolucijo, da dokaže dobro voljo za mednarodno sodelovanje v tem važnem vprašanju, čeprav se ne strinja v celoti z njenim besedilom.

Vprašanje ponovne nemške oborožitve je še vedno glavni predmet svetovne politike, s katerim se bavijo politiki v vseh državah. V soboto je o tem vprašanju govoril na zborovanju svojega gibanja general De Gaulle, ki je zahteval, da je treba začeti s pogajanji za pomiritev v svetu prej, nego bi bili ratificirani pariški in londonski sporazumi, s katerimi se dovoljuje Zahodni Nemčiji obnovitev njene Wehrmacht in vključitev v atlantski vojaški blok.

Zelo odločno je nastopil proti oborožitvi Zahodne Nemčije predsednik vlade DR Nemčije Otto Grotewohl. Na zasedanju parlamenta je izjavil, da bo v primeru ratifikacije pariških sporazumov DR Nemčija skupno z LR Poljsko in LR Češkoslovaško ukrenila vse potrebno za skupno obrambo. V tem primeru bo DR Nemčija prisiljena tudi sama ustanoviti svojo vojsko. Ustanovitev zahodnonemške Wehrmacht s pol milijona mož, opremljenih z najmodernejšim ameriškim orožjem in pod poveljstvom bivših Hitlerjevih generalov, prav gotovo ne more služiti samo obrambi, marveč ima izrazito napadalen značaj proti socialističnemu svetu.

V odgovor na negativno stališče zahodnih velesil glede sklicanja konference o evropski varnosti, je Sovjetska zveza poslala v četrtek ZDA, Angliji in Franciji noto, v kateri ugotavlja, da je ratifikacija londonskih in pariških sporazumov v ostrem nasprotju s potsdamskimi sklepi. Sovjetska vlada obžaluje, da so zahodne velesile odbile ustvaritev sistema kolektivne varnosti in opozarja, da so ZSSR in ostale miroljubne dežele, spričo napadalne politike zahodnikov, prisiljene začeti vse potrebne ukrepe za odrepitev svojih armad in svoje varnosti.

Predsednik ministrskega sveta LR Kitajske Čuenlaj je imel važen govor, v katerem je posvaril Združene države, naj umaknejo s Formoze in vseh otokov pod Cangkajškovo oblastjo svoje čete in svoje ladje. V nasprotnem primeru bodo odgovorne za vse posledice, ki bi lahko iz tega nastale. Nedavno podpisano pogodbo med ZDA in Čank Kaj Šekom je označil kot za odkrito izzivanje proti LR Kitajski.

Začele so delovati komisije za ureditev vprašanj Ozemlja

Trgovinska pogajanja med Jugoslavijo in Italijo v Beogradu

Zadnji teden je bil poln raznih dogodkov, ki kažejo voljo Jugoslavije in Italije, da poglobita svoje dosedanje odnose ter navežeta trdne gospodarske stike. V tem okviru sta bila imenovana oba veleposlanika. Za italijanskega veleposlanika v Beogradu je bil imenovan dosedanji poslanik Vanni d'Archirafi, za jugoslovanskega veleposlanika v Rimu pa dosedanji poslanik dr. Pavle Gregorič.

Za začetek trgovinskih pogajanj med obema državama v Beogradu se je pripeljal v jugoslovansko prestolnico italijanski minister za zunanjo trgovino Mario Martinelli. Takoj prvi dan po svojem prihodu se je sestal z ministrom Osmanom Karabegovičem, s katerim sta si izmenjala misli o glavnih obrisih nameravane pogodbe o trgovinski izmenjavi med obema državama. Po teh razgovorih so se sestali jugoslovanski in italijanski gospodarski strokovnjaki ter se začeli dogovarjati o določbah pogodbe.

V zvezi s tem je zanimiva vest, da bo prihodnji teden prišlo v Beograd 14 italijanskih gospodarskih zastopnikov, ki predstavljajo podjetja skupine Finmeccanica. Predvideva se, da bodo italijanski gospodarstveniki pod vodstvom predstavnika podjetja «Ansaldo» iz Genove prišli v stik s predstavniki jugoslovanskih podjetij, s katerimi nameravajo skleniti obsežnejša naročila.

V četrtek so se v Rimu začela pogajanja za ustanovitev mešane, jugoslovanske-italijanske komisije, ki bo po Posebnem statutu imela pravico nadzorstva nad izvajanjem njegovih določb o narodnih manjšinah, ki so po londonskem sporazumu prišle pod italijansko odn. pod jugoslovansko upravo. V jugoslovanski delegaciji so državni podtajnik Peter Ivičevič kot vodja ter dr. Boris Puc in dr. Stanko Peterin kot člana.

Prejšnji petek pa se je v Ljubljani prvič sestala italijansko-jugoslovanska komisija za dokončno razmejitev med obema področjema Tržaškega ozemlja. V komisiji je za Jugoslavijo glavni predstavnik Rihard Knez, za Italijo pa polk. Gianfilippo. Ta teden je ta komisija prišla v Videm.

Istega dne se je začela v Vidmu konferenca za ureditev obmejnega prometa, ki je bila pravtako predvidena po londonskem sporazumu. Vodja jugoslovanske delegacije na videmski konferenci je dr. Miloš Bučar, italijansko zastopstvo pa vodita podprefekt dr. Capon in dr. Fabiani iz Trsta. Naloga teh pogajanj je, da uredijo vprašanje obmejnega prometa oseb in blaga na področju Trsta in bližnjih predelov. Po široki razlagi bi mogle te določbe zajemati poleg Tržaškega ozemlja tudi goriško pokrajino in morda vso jugoslovansko-italijansko mejo.

Usmrčenih 6 zarotnikov proti predsedniku Nasserju

V ječah čaka sodbe še 1000 «Muslimanskih bratov»

KAIRO — Izredno vojaško sodišče v Kairu je v soboto obsodilo na smrt sedem pripadnikov organizacije «Muslimanskih bratov», med njimi vrhovnega vodjo organizacije Hasan El Hodeibija. Dočim je bila vrhovnemu vodji takoj po razglasitvi razsodbe kazen spremenjena v dosmrtno ječo, je bilo osatlih šest članov v torek obešenih.

Kot je znano se v Egiptu izvaja veliko preganjanje muslimanskih bratov zaradi odločnega stališča organizacije proti kompromisnemu sporazumu z Angleži glede Sueškega prekopa ter njene borbe za neodvisnost dežele in odstranitev vpliva tujih imperialistov. Izgovor za številne aretacije — v zaporu čaka na proces preko tisoč članov «Muslimanskih bratov» — so našli v nekem uprizorjenem poskušanem atentatu proti egiptovskemu diktatorju Naserju.

Pomilostitev vrhovnega vodje je pripisati velikemu vplivu, ki ga ima organizacija v Egiptu in v vsem arabskem svetu ter strahu, da ne bi njegova smrt povzročila splošne vstaje. Ostalih šest usmrčenih pa niso mogli rešiti vsi protesti narodov arabskih dežel.

RIM — V ponedeljek je začel bruhati vulkan Stromboli, kar je povzročilo velik preplah med prebivalstvom otoka. Na srečo se je pa lava razlivala po starih poteh in ni zašla med polja in vasi. Po par dneh se je vulkan umiril.

Govorimo odkrito!

Končno so titovci le prišli na to, da je treba spregovoriti nekaj v obrambo svoje najnovejše «gospodarsko kulturne zveze». Res čudno, da se niso preje, to je pred ustanovitvijo, spomnili na to. Očividno so se bali odgovarjati, ker pač niso imeli argumentov, kakor jih tudi danes še nimajo. Treba je bilo navzkriženega ognja skoro vseh ostalih slovenskih skupin, da so se zbudili iz svojih sladkih sanj, v katere so se zazibali, ko so v duhu videli umazane profite svoje najnovejše pobude.

Pod naslovom «Kdo napada SGKZ!» skušajo v Primorskem od srede opravičevati svoj korak, ki ga vsi pošteni tržaški Slovenci smatrajo za razbijanje enotnosti narodne skupnosti in izdajstvo nad temeljnimi koristmi slovenskega življa na Tržaškem. Toda ni se jim posrečila obramba obtoženca z besedami «zagovornika» Raceta, češ da «sadovi uspehov, ki jih bomo dosegli, ne bodo omejeni samo na nas, ki ustanavljamo to zvezo, temveč bodo last tistih, ki gledajo na naše delo s simpatijo in nas moralno podpirajo, in tudi tistih redkih, ki danes iz ozkostrankarskih koristi odklanjajo sodelovanje ali nas napadajo».

Prav to je tisto, kar vam vsi očitamo — da so hočete prilastiti monopol nad vsemi narodnimi pravicami in koristmi, ki izhajajo iz londonskega sporazuma. Dokler ustanavljate organizacije za urejevanje lastnih zadev in zaščito interesov svoje politične struje, prav nič ne briga ostalih Slovencev. Toda vprašanje koristi vsega naroda je stvar vseh, ne le ene struje, ki poleg vsega drugega med našim ljudstvom zelo malo šteje.

Vsekakor vam je prav dobro znano, da so vse ostale skupine — 5 po številu — za ustvaritev skupnega organizma, ki naj bi predstavljal vse Slovence ter zastopal njihove koristi pred oblastmi. Edino vi hočete iti svojo pot, zanašajoč se na to, da vam bo spričo podpore beograjske vlade uspelo zajahati konja, ki si ga že dolgo želite, pa vam doslej ni uspelo, ker vam slovensko ljudstvo nikdar ni priznalo tolikšnega zaupanja.

Toda tudi to pot se kruto varate. Kajti tržaški Slovenci nimamo prav nobene volje zastaviti vse svoje pravice, ki so nam bile priznane s Posebnim statutom, in jih na slepo izročiti eni sami politični struji, da bi jih mogla izkoriščati v svoje strankarske interese, kot je doslej vedno delala.

Vedite, da imamo dovolj lastne sile, da se obvarujemo vašega nezaželenega varuštva. Če boste še naprej trmasto vztrajali na svojih dosedanjih pretenzijah, boste krivi razdora in krivda za vse posledice bo padla na vas. Obenem pa si boste za večne čase nakopali sovraštvo in prekletstvo vseh tržaških Slovencev, ki jih boste tako oropali najuspešnejše zaščite njegovih pravic — njegove enotnosti. Zavedajte se, da se bo tega veselil le italijanski šovinizem, ki komaj čaka, da nam odvzame vsakršne pravice.

Še je čas, da dobro premislite, kam vas bo dovedel vaš korak. Niti vam samim ne bo prinesel haska, kajti osamljeni, brez ljudstva, boste brez moči. Ljudstvo pa si bo moralo svoje pravice iskati brez vas. Na srečo ima velikega zaveznika v italijanskem delovnem ljudstvu in njegovem velikem gibanju, ki nas bo v teh prizadevanjih podprlo z vso svojo bratsko pomočjo, katere je doslej zaman pričakovalo pri onih, ki so odgovorni za obstoj in bodočnost našega življa na Tržaškem.

SMEŠNE IN PODLE SPLETKE "RAZREDNIH" SINDIKATOV

Kaj bi rad B. Petronio?

«Primorski dnevnik» in njegov dvojček «Corriere di Trieste» sta zavzela svoje stališče do nedavnih sklepov kongresa Delavske zveze in sporazumov med slednjo in SIDZ. Po mnenju teh dragih dvojčkov naj bi obstajala nasprotstva med obema organizacijama, in sicer v tem: Delavska zveza je hotela baje biti enostavno priznana kot krajevna podružnica SIDZ, dočim hoče SIDZ sklicati ustanovno skupščino nove, obširnejše enotne organizacije, včlanjene v SIDZ. In tu titovci sklepajo, da SIDZ s tem obsoja napačno delovanje Delavske zveze, kot da bi se skoraj skoraj strinjala z zlonamernimi kritikami titovcev proti tržaški sindikalni organizaciji ter da na koncu koncev SIDZ zagovarja to, kar so oni, titovci, že davno zagovarjali, to je potrebo, da se spravi v en kotel vse, kar je sindikalnega in psevdosindikalnega (kot Enotni «razredni» sindikati Bortola Petronija) v Trstu, da se potem vidi, kaj bo prišlo iz njega (želeč seveda, da bi izginilo sedanje izkušeno in pošteno vodstvo Delavske zveze, ki naj ga nadomesti titovsko vodstvo!).

Kot je že v njihovi navadi, skušajo ti čvekači voditi ljudi za nos; čeprav dobro vedo, kako stoje stvari, se pretvarjajo, kot da ničesar ne vedo, in tolmačijo stvari popolnoma napačno. Kdor koli je sledil predkongresnim sindikalnim diskusijam, izrednemu kongresu Delavske zveze in njemu sledečim objavam, ve predobro: 1. da je bilo sklenjeno zaprositi za pristop Delavske zveze v SIDZ in istočasno delovati na vse načine za enotnost, od akcijske do organske, ter na vsak način za največjo možno razširitev enotne organizacije kot sta SIDZ in Delavska zveza, 2. da je SIDZ navdušeno sprejela prošnjo za pristop Delavske zveze, ki je postala tako že njena članica ter da je bilo sklicanje ustanovne skupščine, ki ima namen pritegniti v enotno organizacijo vse možne sile, določeno sporazumno med tajništvom SIDZ in tržaško delegacijo.

To je — in titovci vedo — preprosta resnica. To pa vedo prav dobro tudi delovni ljudje, katerim titovci zaman pripovedujejo svoje blodnje in zastonj govorijo o razširjenju enotnosti tudi na tipe, kot so Bortolo Petronio, Laurenti, Lukša in njim podobni.

Nova japonska vlada za boljše odnose z ZSSR in Kitajsko

TOKIO — Japonski prvi minister Jošida je bil prisiljen podati ostavko na svoje mesto, zaradi odpora večine strank proti njegovi politiki, hlapčevanja Washingtonu. Na njegovo mesto je bil izvoljen voditelj nove demokratske konservativne stranke Ihiro Hatojama, ki ima v programu samostojnejšo politiko in vzpostavitev diplomatskih in trgovskih odnosov z ZSSR in LR Kitajsko ter ljudskimi demokracijami.

ŠTUDIJSKI ČLANEK TOV. VITTORIJA VIDALIJA V REVIJI "RINASCITA"

Sedanje gospodarsko in socialno stanje Trsta in njegovi izgledi za bodočnost

Trst prehaja pod upravo italijanske vlade v zelo težkem gospodarskem stanju, ki je rezultat dolge politične negotovosti, v teku katere je gospodarska kriza ovirala povojno obnovo, in se posebno še v zadnjem letu, postopoma zaostrevala.

Iz najnovejših podatkov, ki so jih dali vladni uradi, odpade na prebivalstvo (cone A) od približno 300.000 ljudi in na aktivno prebivalstvo okrog 133.000 oseb 21.409 brezposelnih in 87.416 zaposlenih delovnih ljudi (januar 1954). Odstotek nezaposlenih napram aktivnemu prebivalstvu (nad 15%) je daleko višji od zadevnega odstotka v Italiji (10 odst.), ki je že itak med najvišjimi v Evropi.

Iz podatkov Delovnega urada ZVU izhaja, da je bilo:

	nezaposlenih delovnih ljudi	zaposlenih delovnih ljudi
v avgustu 1951	19.022	na 90.599
» 1952	18.938	» 88.872
» 1953	18.205	» 87.855
» 1954	15.118	» 87.051

Podatki, ki izpričujejo zmanjšanje števila zaposlenih delovnih ljudi (3.48 manj v letu 1954 kot v 1951), so v očitnem nasprotstvu s podatki o brezposelnih. Ta zadnji podatek je bil očitno prikrojen na nekontroliran način, da bi prikazali položaj manj težek, kot je v resnici. Treba je namreč upoštevati neprestano naraščanje števila prebivalstva, zlasti zaradi izseljevanja iz cone B (20.000 beguncev, od teh 5.000 po 8. oktobru 1953). Končno je treba jemati v obzir tudi dejstvo, da je bilo nad 1.000 delavcev suspendiranih od dela v ladjedelnicah CRDA in predanih Dopolnilni blagajni; v Arzenalu pa se že leta izvaja sistem suspenzivnih turnusov. Med zaposlene delavce je vključenih okrog 2.500 podpiranih po SELAD (Odsek za delo in podporo brezposelnim), ki so plačani samo za dneve dejanskega dela, kjer niso vključeni dnevi s slabim vremenom, in še to največ 180 delovnih dni, poleg teh pa še drugi delavci, ki jih je mogoče smatrati za delno brezposelne.

K brezposelnim je treba sedaj prišteti še 4.700 odpuščenih od anglo-ameriških vojaških sil, odpuščenih pri civilni policiji in tisoče novih istrskih beguncev, ki prihajajo v Trst po razkosanju Ozemlja. Treba je poleg tega upoštevati gospodarsko obremenitev, ki jo bo zahtevalo skrbstvo za 3.000 beguncev iz dela miljske občine, ki je prišla pod jugoslovansko upravo.

Posebno vznemirljiv je položaj mladine med 14 in 21 leti, katerih je 33.548, in od teh so:

	Moški	Ženske	Skupno
zaposleni delavci . . .	5.523	7.700	13.223
nezaposleni delavci . .	4.750	4.000	8.750

Od 8.750 mladih brezposelnih jih 6.395 čaka na prvo zaposlitev; k tem se pridruži vsako leto povprečno po 2.500 novih prosilcev za delavsko knjižico. Stevilo mladih brezposelnih se povečuje nadalje še s 500 mladeniči, ki so začasno zaposleni pri SELAD, ter z 800 udeleženci strokovnih in preusposobitvenih tečajev. Med 7.700 mladimi zasposlenimi delavkami so vštete tudi šivilje, ki delajo po družinah. Od 87.272 nameščencev v 12.369 podjetjih jih je komaj 5.523 mladih in dve tretjini podjetij je brez vajencev. Samo leta 1953 je bilo med odpuščenimi 2.569 mladih pod 18 leti; od 20. marca do 20. julija 1954 se je število zaposlenih mladincev zmanjšalo za 318 oseb.

To stanje med delovno mladino predstavlja vznemirljiv pojav postopne deklasacije tržaške delovne sile, ki je že nekaj let sem oropana neobhodno potrebne rezerve mlade kvalificirane delovne sile. Pomanjkanje izgledov za mlade delavce je razlog, zaradi katerega je prvič v zgodovini Trsta prišlo do znatne emigracije, ki je letos odvedla v Avstralijo 2.500 ljudi.

Trgovski promet

Razvoj Trsta iz malega mesteca s 5-7000 prebivalci, kakršen je bil ob začetku 18. stoletja, se začenja s procvitom njegove trgovine, potem ko je Karel VI. proglasil svobodo plovbe po Jadranu ter je podelil Trstu privilegij proste luke (1717). Pravo povečanje tržaškega prometa se začenja proti sredi 18. stoletja, kot posledica ukrepov Marije Terezije glede pristaniške opreme in spričo izdaje zakonskih odredb potrebnih njegovemu razvoju. Leta 1891 so bili ukinjeni privilegiji proste luke ter ustanovljena prosta raztovarališča (deli luke - «punti franchi»), toda rast prometa pospešuje razvoj mesta, ki doseže 250.000 prebivalcev. Celokupni trgovski promet (pomorski in suhozemski, uvoz in izvoz) naglo narašča:

1884	2,170.000	ton
1890	2,400.000	»
1896	2,600.000	»
1900	3,400.000	»
1905	4,300.000	»
1910	5,000.000	»
1913	6,140.000	»

Po prvi svetovni vojni je promet zelo šibek zaradi razkosanja avstro-ogrskega zaledja in zaradi novih carinskih meja. Šele leta 1925 in 1934, ko so bile povečane luške naprave in so bili obnovljeni posebni dogovori z Madžarsko, Češkoslovaško in Avstrijo, doseže celokupni promet v letu 1938 po dolgotrajnem nihanju 5,378.600 ton.

Po drugi svetovni vojni doživi celotni trgovski promet (pomorski in železniški) znaten porast v letu 1952 (6,844.360 ton), kateremu sledi v naslednjih letih (1953 leta 5,542.291 ton) s skrbjo navdajajoče zmanjšanje. Primerjajoč podatke prvih osmih mesecev, poderčuje statistika Trgovske zbornice v 1954 padec za 25,4 odst. v primerjavi z 1952 (1952: 5,006.469 ton. 1953: 3,781.130 ton, 1954: 3,740.718 ton). Pri teh številkah je treba opomniti na dejstvo, da je bil blagovni promet v letu 1913 sestavljen iz 38 odst. cenenega množičnega blaga (rude, premog, žito, les) in iz 62 odst. dragocenega blaga (industrijski izdelki), v letu 1938 je množično blago predstavljalo 52 odst. od vsega prometa, v 1952 71 odst. in v 1953 62 odst., kar je zelo škodljivo vplivalo na pristojbine, ki so bile plačane v Trstu.

Avstrija je sedaj najvažnejši odjemalec naše luke (50,3%), toda tonaži ne odgovarja tako dobičkanosni promet kot v preteklosti; kajti žito in premog predstavljata zelo visok odstotek prometa, dočim gre znaten del dragocenega blaga, namesto preko Trsta, preko nordijskih pristanišč in tudi preko Reke; poleg tega pa se vplivno območje našega pristanišča v Avstriji vse bolj krči v korist konkurenčnih luk. Udeležba italijanske republike je mnogo nižja kot pred zadnjo vojno (50 odst.) in celo kot leta 1913 (27 odst). Promet s Češkoslovaško (4,6 odst. v primeri z 12,7 odst. v 1938) in z Madžarsko je odločno upadel, znatno manjši pa je tudi promet z Jugoslavijo.

Iz statistike Avtonomnega konzorcija genovske luke je razvidno, da je Trst s 3,364.000 tonami zavzemal v pomorskem prometu tretje mesto med devetimi glavnimi italijanskimi pristanišči (pred njim sta bila samo Genova in Benetke), v 1953 pa je padel na peto mesto (prehitela sta ga Napoli in Savona). V zadnjih 15 letih se je promet znatno povečal v vseh ostalih pristaniščih (Bari 498 odst., La Spezia 210 odst., Napoli 186 odst., dočim je v Trstu narastel najmanj med 9 pristanišči (2,3 odst.). Od 1952 do 1953 je tržaški promet nazadoval za 15,3 odst. dočim se je v vseh ostalih povečal. Upoštevajoč dnevni promet, je Trst zavzemal z 11.102 tonami četrto mesto, dočim 1954 pade z 9.323 tonami na 7. mesto za Genovo in Napolijem z nad 20.000 tonami in za Benetkami, La Spezio, Livornom in Savono z nad 10.000 tonami dnevnega prometa.

Tržaški promet zelo trpi zaradi pomanjkanja pomorskih zvez, ki so pred vojno zagotavljale pogoste odhode in nagle vožnje, ker je bilo v veliko korist domačim in tujim trgovskim posrednikom, ki so lahko računali na hitro izročitev blaga in na nizko ceno trgovskega posredovanja. Dočim so leta 1938 paroplovne družbe skupine P. I. N., ki so odvisne od Finmare, imele letno 1.100 odhodov z 29 rednimi linijami, pa sedaj Finmare upravlja le 18 rednih linij (nekatere izmenične) s približno 40 ladjami. Od 1951 do 1953 je prišlo do postopnega zmanjšanja prihajajočih in odhajajočih ladij. To je razvidno iz sledeče tabele, ki jo je objavila Trgovinska in industrijska zbornica v Trstu:

PRIHODI				ODHODI			
Leto	število ladij	netto tonaža	iztovor. blaga	število ladij	netto tonaža	natovor. blaga
Italijanske ladje						
1951	3.300	1,465.923	1,109.707	3.321	1,520.846	672.929
1952	3.430	1,619.790	1,513.835	3.425	1,599.733	542.062
1953	2.983	1,645.265	1,331.333	2.987	1,638.665	656.240
Inozemske ladje						
1951	1.201	1,598.667	1,465.433	1.191	1,573.963	406.908
1952	1.220	1,566.411	1,490.900	1.224	1,571.890	377.664
1953	1.020	1,392.464	953.989	1.025	1,411.086	435.419

Kljub mogočnemu kompleksu naprav visoke kakovosti, ki lahko sprejmejo in pretovorijo tranzitno blago, ki zahteva posebno ravnanje in manipulacije ali posebno naglost pri razkladanju, so v tržaški luki resne nevšečnosti, ki izhajajo iz ukinitve prostih predelov in iz težavnih carinskih kontrol. Carinski pravilnik iz 1910 je zagotavljal namreč veliko svobodo prometa v območju obeh prostih predelov. Te predpravice so bile omejene od 1925 dalje, dokler niso bile leta 1940 ukinjene z uvedbo najstrožjih kontrol, ki nalagajo uporabljalcem luke zamudne postopke in ki skoro onemogočajo obdelavo blaga, kot vina, kave itd., ki bi bila mogoča in v veliko korist prometu z zaledjem.

Okorelost tarif, ki jo morajo obdržati Splošna skladišča, če hočejo ohraniti izravnanje svoje bilance, predstavlja nadaljnjo prednost konkurenčnih nordijskih pristanišč, ki so v stanju, da lahko vodijo gibčnejšo tarifno politiko. To je pripisati dejstvu, da je bil upravni svet Javnih skladišč doslej sestavljen večinoma iz anglo - ameriških oficirjev, ki so še poostrili birokratski postopek in so pokazali popolno neobčutljivost do naših koristi; skrbelo jih je edino to, da ohranijo proračun v mejah, ki jih je odredila vlada.

Nadaljnjo oviro za promet s srednjo Evropo in Podonavjem predstavlja pomanjkanje železniških zvez na treh progah, pontebski, bohinjski in južni. Skoro ves tržaški promet gre danes po pontebski progi, ki je najdaljša, enotirna in z velikimi višinskimi razlikami. Okorelost tarifne politike za železniške prevoze predstavlja nadaljnji negativni činitelji v primeri z mnogo prožnejšo in ugodnejšo politiko nemških železnic, ki jim na ta način uspeva odtegovati velik del avstrijskega, madžarskega in češkoslovaškega prometa od tržaške luke ter jih navezati na hanseatska pristanišča.

Trgovski odnosi z inozemstvom so urejeni z italijanskimi trgovinskimi pogodbami in pri takšnih pogajanjih so se doslej prav malo upoštevale potrebe Trsta. Italijanska vlada in ZVU sta vsa povojna leta vodila diskriminacijsko politiko glede prometa s Češkoslovaško in Madžarsko ter sta uvedla v Trstu z vso strogostjo takozvani «Battle act» (ki ga je ameriški kongres odobril 1951), ki prepoveduje s socialističnimi ali ljudskodemokratičnimi državami trgovsko izmenjavo vsega blaga, ki ima strateški pomen, med katerim je nešteto predmetov, katerih strateška vrednost je zelo dvomljiva. «Shipping controll office» je imel potom posebnega urada, ki je obstajal samo v Trstu, nalogo kontrolirati in dejansko preprečevati tudi navaden tranzit proti ljudskim demokracijam.

Tudi v Tržaški velesejem, ki bi moral pospeševati razvoj tržaške trgovine, se je ZVU neprestano vmešavala in ne samo, da ni dala potrebne gospodarske pomoči, marveč je celo ovirala udeležbo na njem ljudskodemokratičnim republikam, ki bi imele največji interes navezati trgovinske odnošaje, koristne tržaškemu gospodarstvu.

Ustroj tržaške industrije

Industrijski aparat Trsta je potencialno precejšen in ima velike možnosti razvoja. Toda tudi ta je bil — prav tako kot luški — žrtev tragičnih posledic nezdrave gospodarske politike, ki jo je do nedavna vodil anglo-ameriški okupacijski režim.

Glavne industrijske skupine našega mesta so sledeče:

Kovinske in ladjedelniške industrije: 117 podjetij z 12.000 nameščenci;

Gradbena industrija: 782 podjetij s 7.800 do 7.900 nameščenci;

Kemične industrije: 76 podjetij z 2.000 nameščenci;

Papirnata in grafična industrija: 43 podjetij s 1.100 do 1.200 nameščenci;

Živilska industrija (vključena izdelava vin, likerjev, rib, slaščičarska industrija): 125 podjetij z 2.200 do 2.300 nameščenci.

Tekstilna industrija, konfekcija, oprema: 27 podjetij s 1.300 do 1.400 nameščenci.

Steber industrijskega življenja so ladjedelnice in siderurgija. Kompleks CRDA, od katerega zavisita podjetji pri Sv. Marku, Sv. Roku in Strojna tovarna pri Sv. Andreju, ima eno podjetje tudi v Tržiču. Pomembni so tudi tržaški Arzenal, znamenit zaradi popravila ladij, ter manjše ladjedelnice, ki izdelujejo ladje z nosilnostjo do 3.000 - 5.000 ton. Na področju kemične industrije je Trst znan po svojih zelo modernih čistilnicah mineralnih olj (Aquila, ESSO-Standard) in po tovarnah firnežev in barv, ki spadajo med najstarejše v Sredozemlju, po svojih tvornicah mila ter po svojih kemično - farmacevtskih podjetjih. Znatna je proizvodnja likerjev (Stock), predelava in priprava vin v tranzitu, obdelava papirja (igralne karte, cigaretni papir — Modiano, Salto), izdelava piva, konserviranje rib, izdelava predmetov iz jute in konoplje. Nad dvajset manjših podjetij je nameščenih sedaj v Industrijski luki v Zavljah ki spopolnjuje svojo opremo in transportna ter drugovrstna sredstva; ta ima možnosti velikega nadaljnjega razvoja, seveda, če ne bo, kot doslej, postavljena kot nadomestek velikih industrij, marveč bo predstavljala skladno dopolnilo temeljnih industrij, ladjedelniške in kovinske.

Za zaključek pregleda tržaškega gospodarskega stanja prinašamo nekaj podatkov najnovejše uradne statistike (5. novembra 1954). Od 11.849 podjetij v Trstu je 3.516 industrijskih, 637 transportnih in prevoznih, 6.746 trgovskih, 157 kreditnih in zavarovalnih, 792 raznih. Od skupnih 72.231 nameščencev jih je 35.149 zaposlenih v industriji, 6.907 v gradbinstvu, 614 v kamnolomih, 19.553 v trgovinstvu (od teh 3.558 v trgovini na debelo, 9.285 v trgovini na drobno, 4 503 v turističnih in gostinskih obratih in 2.207 v pomožnih obratih) ter 11.742 v prevozništvu.

Politika, ki jo je vodila doslej ZVU na industrijskem področju, se je prav tako kot v trgovskem prometu upirala vlogi (po kateri se je Trst razvil) posredništva med srednjo Evropo in prekomorskimi deželami in s tem predvsem odvisnosti tržaškega gospodarstva od prometa in ladjedelništva. Posledice te politike na tem področju so naznačene v naslednjih številkah:

	December 1948	December 1951	Februar 1954
Zaposleni v industriji . . .	35.053	38.947	31.408
Brezposelni v industriji . .	10.561	11.384	12.247

Industrije za gradnjo in popravilo ladij so imele 1951 leta 7.800 zaposlenih, leta 1954 jih imajo le še 4.900, od katerih je okrog 1.000 suspendiranih od dela že nad 6 mesecev.

Za poživitev tržaške industrije in predvsem še one temeljne ladjedelniško - strojne industrije, ki je tesno povezana s ponovno pritegnitvijo na Trst češkoslovaškega, madžarskega in jugoslovanskega prometa, je nujen večleten program ladijskih gradenj, povezan s potrebami pristanišča; za industrije predelovanja surovin za račun srednjeevropskega tržišča, bi bil najučinkovitejši ukrep industrijska prosta cona, ki bi s primernimi tarifnimi in valutnimi ukrepi dovolila investicije kapitalov držav, ki se za to zanimajo.

Eno temeljnih vprašanj tržaške industrije je reorganizacija in nacionalizacija IRI, ki v Trstu kontrolira 80% tukajšnjih industrijskih kompleksov, ki zaposlujejo nad 16.000 delavcev.

Gradbena industrija zavzema v našem gospodarstvu važno mesto, ker bi lahko vzcvetela, če bi se izvedel potrebni program gradenj stanovanj, brez katerih je danes 11.000 nepremožnih družin. Samo za begunce je bilo potrebnih 6.000 stanovanj, 2.200 stanovanj je bilo porušenih v vojni; približno 3.500 je predlogov za prisilni izgon. Celotnega vprašanja bi se morali lotiti z gradbenim programom najmanj 1.500 do 2.000 ljudskih stanovanj na leto.

Povezana s krizo velike industrije se nahaja v zelo težkem stanju mala industrija, katera je bila doslej popolnoma prezrta po vladnih ukrepih, s tem da je dobila 15% posojil, naklonjenih od italijanske vlade, čeprav zaposluje 70% vseh industrijskih delavcev in 40% celokupnega delavstva.

Drugi videzi dosedanje gospodarske politike

Tudi mala trgovina je doživela, posebno v zadnjem letu, hud udarec s padcem poslovnega prometa, o katerem se računa, da je padel na približno 40%.

Zgovoren znak slabega stanja v Trstu predstavlja neprestan velikanski porast meničnih protestov, katerih povprečni mesečni znesek je bil 1952 leta 39,900.000 lir 1953 pa 54,700.000 lir. Primerjajoč mesečno povprečje četrtega tromesečja 1947 (100) so 1954 dosegli višino 614,05, s tem da so od vsote 8.415.619 lir poskočili na 56,725.170 lir.

Tako na malo industrijo, kakor tudi na trgovino na drobno, obrtništvo in kmetijstvo je v težki obliki vplivalo znatno skrčenje ozemlja, na katerem so prej lahko delali. Za te so potrebni, razen splošnih ukrepov za poživitev trgovskega prometa in ladjedelniško-strojne industrije, primerni davčni ukrepi, ki bodo lahko olajšali usodo teh proizvajalcev. Važnost kmetijstva je v tržaškem gospodarstvu zelo omejena (2 tisoč kmetijskih posestev, ki absorbirajo celotno delovno možnost lastnika ali kolona, dočim služi ostalih 4.200 posestev samo za zelo skromno dopolnitev glavne dejavnosti lastnika, ki je zaposlen kot delovna sila v industriji ali trgovini). Ta položaj je bil še nadalje skrčen na važnosti po razcepitvi miljske občine, kjer se lahko reče, da je obstajal večji del kmetijskega delovanja.

Dočim je cona B v stanju proizvajati še danes 63,5% svojih prehrambenih potrebščin (na podlagi podatkov iz preteklosti), ne krije cona A, in tem manj sedanje Tržaško ozemlje, niti 15% svojih potreb in ima skupni prehambeni deficit približno 15 in pol milijard lir na leto.

Trst je živel od konca vojne dalje v gospodarskem režimu, ki je slonel na subvencijah, nakazilih za javna dela, davčnih olajšavah in javnih uslugah po znižanih cenah, to je od ukrepov, ki so stremeli, da nezadostno in začasno popravijo pomanjkanje širših gospodarskih programov, ki bi sami lahko omogočili ozdravitev stanja. S skladi OECE in ERP je bilo nakazanih coni A od leta 1948 do 1954 36 milijonov dolarjev, dočim je italijanska vlada krila v teh 6 letih proračunski deficit s skupnim zneskom 71 milijard lir. Dočim se na vsakega italijanskega državljana računa v državnem proračunu letni primanjkljaj 6 250 lir, je za vsakega državljana cone A ta izguba petkrat večja, ker se računa na 33.300 lir letno. Fondi ERP so bili v Trstu uporabljeni večinoma za dolgoročna posojila po nizki obrestni meri za italijanske poldržavne paroplovne družbe, ki so jih izkoristile za gradnjo italijanskega trgovskega brodovja, ne da bi imelo od tega tržaško gospodarstvo dejanske ugodnosti. Ena izmed značilnosti tržaškega gospodarskega življenja je obstajala v letnem denarnem obtoku približno 7 milijard lir s strani anglo-ameriškim okupacijskih sil, ki so potrošile približno 15 milijonov dolarjev letno (del te vsote v trgovinah in lokalih, rezerviranih za vojaške sile). Ugotoviti je treba tudi, da je približno 12% prebivalstva zaviselo na eden ali drug način od zavezniških sil.

Iz teh splošnih podatkov je razvidno, kako namišljeno in neproduktivno je bilo tržaško gospodarsko življenje v teh zadnjih letih in koliko škode je prinesla gospodarska politika, ki je odvrnila Trst od njegove funkcije posredovalca med deželami Zapada in deželami Srednje Evrope; pahnila je luko v nedelavnost, ker so jo v njenih funkcijah spodrinila konkurenčna severna pristanišča in je bila ovirana zaradi pomanjkanja italijansko-jugoslovanskih trgovskih sporazumov in zaradi prednosti, ki sta jih dajali bližnji deželi drugim lukam (in sicer Benetkam in Reki). Za objasnitev politike, ki jo je vodila ZVU je dovolj, če se vzame v poštev proračun za prvo šestmesečje 1954, s katerim je bilo nakazano za ladjedelniške gradnje samo 1.651 milijonov in kar 1.050 milijonov za podporo brezposelnim preko SELAD.

Ukrepi italijanske vlade

V zvezi s takojšnjimi gospodarskimi potrebami Trsta je ministrski svet napravil dne 14. oktobra nekaj ukrepov, s katerimi nemorava — v kolikor se lahko sklepa iz vladnega obvestila — obnoviti dejavnost tržaškega gospodarstva in postaviti privatno pobudo v stanje, da začne zopet delovati brez nadaljnjih vladnih posredovanj. Potem bomo videli, v kakšni meri so napravljeni sklepi lahko veljavni za ta namen.

Predvsem je bila sklenjena ustanovitev sklada za pospešitev tržaškega gospodarstva, ki je namenjen, da vzpodbuja, pomaga in podpira pobude na področju velikih, srednjih in malih industrij, vključno ladjedelniške. Del tega sklada, znesek 4 milijarde, je bil nakazan za začetni uspeh gradnje 1.500 stanovanj v coni industrijskega pristanišča. Nadaljnjih 400 milijonov je bilo namenjenih finansiranju novega doka za popravila ladij. 5000 milijonov je bilo namenjeno posojilnemu skladu za malo in srednjo industrijo. Sklenjeno je bilo, da se nakaže 5 milijard ustanovi «Ente delle Tre Venezie» za takojšnjo izvedbo zemljiške bonifikacije in da se omogoči produktivno življenje ribičem in kmetom, ki so pribežali iz Istre, na našem ozemlju. Devet in pol milijard je predvidenih za pristaniške naprave, ljudske hiše, javna dela in prevoze; 8 milijard za takojšnjo izvedbo del elektrifikacije in postavitve dvojnega tira na progi Trst-Benetke (od teh je 5 milijard v breme proračuna državnih železnic). Tržaški občini sta bili odobreni dve milijardi kot izredni prispevek za gradnjo šol, higienskih del tre drugih del javne koristi, dočim je bil za dokončanje stavb in naprav tržaške Univerze določen znesek 700 milijonov. Izdani so bili končno ukrepi za pospeševanje tržaških trgovskih aktivnosti, tarifne olajšave za blagovni promet med Trstom in drugimi italijanskimi provincami in 50 odst. znižanje na potniških tarifah za Trst za prihodnja dva meseca z namenom, da se pospeši razvoj turistične dejavnosti. Odobrena je bila tudi gradnja v jadranskih ladjedelnicah turbinske ladje za 11.000 ton za progo v Egipt in tovorne motorne ladje za približno 5.500 ton za progo v Kongo. Končno so bile črtane terjatve države do tržaških javnih podjetij in ustanov ter sta bili stavljeni na razpolago civilnega komisarja za Trst dr. Palamara 2 milijardi lir kot sklad za kritje potreb izrednega stanja.

Za kritje zgoraj navedenih izrednih stroškov je bil sklenjen takojšen razpis državnega posojila za Trst v znesku 30 milijard lir.

Pozitivne in negativne strani storjenih ukrepov

Ukrepi, ki jih je napravila vlada, da «se obnovi žilavost tržaškemu gospodarstvu», zgledajo torej, čeprav znatni kot nakazila, omejeni na funkcijo izrednega stanja in ne taki, da bi lahko zajamčili perspektive stalnosti in razvoj takega gospodarstva. Finančna intervencija zgleda na vsak način izdatna, toda samo pod pogojem, da se ukrepi uresničijo v razmeroma kratkem času, ne več kot v dveh do treh letih. Imeti je treba v vidiku, da predstavlja Trst v novem položaju obmejno ozemlje, v katerem bo naletel privatni kapital na težkoče za dolgoročne investicije in to zaradi trajanja potencialnega rizika in zato bo ostalo upanje na privatno pobudo negotovo, bolj kot v drugih krajih Italije. Kot smo prej ugotovili, pripada pretežni del tržaške industrije in plovbe državi preko IRI; zato je zelo težko dejstvo, da se vladni ukrepi tičejo samo v neznatni meri tega osnovnega sektorja tržaškega gospodarstva. Se posebno se ne govori o gradnjah vseh ladij, ki bi morale slediti tradicionalnim program. neobhodno potrebnim za oživitev mednarodnega prometa preko tržaške luke in se ne predvideva modernizacija plavžev ILVA, ne okrepitev ladjedelnice Sv. Roka in tem manj postavitev novih industrij IRI.

Med vladnimi ukrepi manjkajo določbe, primerne potrebam male trgovine, male industrije in obrtništva, kakor tudi konkretne določbe v korist brezposelnim in še posebno vajencem. Docela odprto ostaja do danes zelo težko vprašanje bivših nameščencev vojaških sil, ki štejejo 4.700 oseb katerim je treba prišteti približno 5.000 nameščenih pri civilni policiji, za katere je ureditev vse prej kot pa zagotovljena, kljub izrecnim obljubam in izselitvi enega dela navedenih. Milijarde, ki so predvidene za ureditev položaja beguncev, se nanašajo na uporabo izven cone za bonifikacijska dela v težavnih pogojih za istrske kmete in ribiče. Končno je treba naznačiti tudi dejstvo, da se ukrepi ministrskega sveta ne nanašajo samo na Tržaško ozemlje, marveč tudi na bližnji coni Tržiča in Gorice. S tem se vrednost zniža, še posebno, kar se tiče števila delovne sile, ki bi bila lahko zaposlena.

Trst ne more še nadalje živeti od subvencij in pasivnega sprejemanja vladnih intervencij, marveč si mora urediti strukturo, ki naj mu nudi možnost, da živi od lastne energije in virov. Da se omogoči taka dejanska poživitev, je neobhodno potrebna, razen ukinitve vojaških navlak, ki niso bile še odpravljene, predvsem ponovna proučitev temeljnih problemov in izdelava organičnega zakona, ki jih bo zmožen rešiti, s točnim nakazanjem konkretnih ukrepov in potrebnih sredstev za pospešenje trgovskega prometa, preureditev in okrepitev podjetij IRI, vzpostavitev plovbenih prog, načrta stavbenih gradenj itd.

„Prosta cona"

Kar se tiče pristaniškega delovanja, Spomenica o sporazumu, ki je bila podpisana v Londonu, obvezuje italijansko vlado, da vzdržuje prosto luko v skladu s členi od 1 do 20 VIII. priloge mirovne pogodbe. Na podlagi teh določb bo vzpostavljena carine prosta luka, v kateri bo zapodadeno področje in naprave prostih predelov, ki so obstajali v tržaškem pristanišču v mejah iz leta 1939. Eden izmed dodatnih protokolov k Spomenici obvezuje nadalje Italijo, da skliče konferenco zalednih držav za zagotovitev čimširše uporabe pristanišča. Navedena ukrepa sta velike važnosti za pospešitev tržaškega trgovskega prometa, le da se čimprej izvajata in z resničnim namenom, da se nudi tržaški luki največji razvoj.

Z vzpostavitvijo prednosti prostih predelov, ki so obstajali 1939, bi morali obenem ukiniti tranzitno licenco urada «Shipping controll office», kakor tudi vse carinske in valutne kontrole, ki sedaj omejujejo vsako delovanje v smeri srednje - evropskih držav. Predvidena konferenca je zelo velikega pomena za tržaški trgovski promet, seveda, če se na to konferenco povabijo vse države tradicionalnega zaledja, do Vzhodne in Zapadne Nemčije, Poljske in Sovjetske zveze in da se na njej dosežejo ugodni sporazumi za pristaniške in železniške tarife, da se izpopolnijo splošni in posebni plačilni sporazumi ter da pride do sporazuma za ukinitev vsake diskriminacije glede trgovanja med Vzhodom in Zahodom.

Zelo važna je končno razširitev «prostih predelov», s tem da se ustanovi «prosta cona», odprta tujemu kapitalu za proizvodnjo potrošnih dobrin in za lahko industrijo. Politična pripadnost mesta in luke nikakor ne spreminja zahtev njene zemljepisne lege, od katere zavisi smer in vrsta prometa, to je specifična funkcija luke, ki je pretežno mednarodnega značaja, s pretežno tranzitnim delovanjem (čistim ali trgovskim), med proizvajalci in izvozniki, večinoma iz inozemstva, ter kupci, istotako v pretežni večini inozemskimi. Za lajšanje takega prometa je neobhodno potrebno vzpodbujati naglost carinskih, valutnih in birokratskih postopkov. To lahko uresničuje v celoti prosta cona, s katero se tranzit lahko razširi potom primernih proizvodnih dejavnosti predelovanja blaga v tranzitu, ki bo zagotovilo večjo zaposlitev, večje dohodke in znaten valutni doprinos, to je take pogoje, ki bodo s svoje strani predstavljali vzpodbudo za krajevno industrijsko proizvodnjo. Iz teh razlogov predstavlja zato danes prosta cona eno izmed najbolj občutenih zahtev v tržaških trgovskih krogih, ki hočejo zagotoviti Trstu bodočnost, katera odgovarja njegovim možnostim razvoja, s prenehanjem sedanjega stanja odvisnosti od pasivnih subvencij.

Med tržaškimi gospodarstveniki je že več časa v teku polemika o gospodarski vlogi Trsta. Na eni strani so tisti, ki pripisujejo temeljno važnost vlogi Trsta, kot tranzitnega trgovskega emporija, na drugi strani pa tisti, ki mu pripisujejo pretežno industrijsko vlogo. Med tema dvema strujama dejansko ne obstaja bistveno protislovje; in po našem mnenju mora Trst smatrati ti svoji dve vlogi kot dopolnjujoči se med seboj.

Perspektive

Takojšnji ukrepi, ki jih Trst potrebuje so torej naslednji:

1. takojšnje izvajanje zasilnih ukrepov, ki so predvideni z ustanovitvijo «sklada za okrepitev tržaškega gospodarstva», ki ne sme biti smatran kot bolnica za podjetja v konkurzu in katerega je treba upravljati z opreznostjo ter istočasno s prožnostjo potom krajevnih izvršilnih in kolegialnih organov, ki izključujejo vsako možnost monopolizacije;

2. nujna ureditev stanja civilnih nameščencev anglo-ameriških sil in primerni ukrepi za skrbstvo istrskih in miljskih beguncev;

3. pospešeno sklicanje konference za tržaško luko, s povabilom vsem zainteresiranim deželam brez diskriminacij;

4. takojšnja določitev najširših možnosti krajevnega prometa blaga in oseb med cono A in cono B potom italijansko - jugoslovanskih sporazumov.

Navedeni ukrepi, ki so bili le delno upoštevani pri sklepih ministrskega sveta, morajo biti predvsem predvideni z uveljavitvijo organičnega zakona za Trst, ki se mora lotiti s široko razgledanostjo in perspektivo naslednjih vodnih problemov tržaškega gospodarstva: ustanovitve proste cone; načrt ladijskih gradenj, ki naj se dajo na razpolago plovbi velikega državnega pomena za vzpostavitev tradicionalnih tržaških prog; preureditev in okrepitev plavžev ILVA in drugih podjetij IRI; nakazilo skladov za Splošna skladišča in državne železnice za izvajanje politike ugodnih tarif; načrt dolgoročnih stavbenih gradenj za rešitev stanovanjskega problema; okrepitev tržaškega velesejma; subvencije za kmetijstvo.

Tržaški delavski razred stoji danes pred ogromnimi nalogami, pred borbami, ki bodo dolge in ostre, v katerih pa bo mnogo bolj kot v preteklosti neposredno in mogočno podprt od vsega italijanskega delovnega ljudstva.

Na osnovi možnosti borbe tržaških delovnih ljudi, Slovencev in Italijanov, stoji neobhodno potrebni pogoj svobodnega izvrševanja sindikalnih pravic in demokratičnih svoboščin, za katere so se tržaški delovni ljudje in demokrati junaško borili z udeležbo v zmagoviti osvobodilni borbi. Toda te pravice so dosedaj uživali le v zelo omejeni meri. Spomenica o sporazumu dolča za državljane Tržaškega ozemlja polno uživanje temeljnih pravic in svoboščin, ki jih določa Vseobčna deklaracija o človeških pravicah, sprejeta na glavni skupščini Združenih narodov.

Nova politična situacija, ki je ustvarila nove in obveznejše naloge za delavski razred in njegovo sindikalno gibanje, postavlja vnovič s silo temeljno zahtevo enotnosti tržaških delovnih ljudi, ki je bistveno jamstvo njihovih uspehov v obrambi dela, svobode in miru.

Nagel pregled, ki smo ga podali, celotnega gospodarskega življenja in njegove perspektive za bodočnost, je treba gledati v okviru njegovih političnih dogodkov zadnjih let in v okviru nove ureditve, do katere je prišlo na podlagi uveljavitve Londonskega sporazuma z dne 5. oktobra.

Borba Kompartije T. O.

Razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja, čeprav juridično začasna, ima dejansko v pogojih podpisnikov sporazuma dokončni značaj. Nastala zato nova politična in administrativna situacija, docela svojska, ki se z nekaterih vidikov razlikuje od onih v Italijanski republiki, dočim se z drugih istoveti.

Osnovna listina, na kateri sloni nova ureditev Tržaškega ozemlja, ki je prišlo pod italijansko upravo (odgovarjajoče prejšnji coni A, ki ji je bil

(Nadaljevanje na 3. strani)

OB 36. OBLETNICI SMRTI VELIKEGA DELAVSKEGA PISATELJA

Ivan Cankar in Čehi

Ivan Cankar se je pojavil v slovenski literaturi koncem prejšnjega stoletja v dobi najhujše faze kapitalizma, ko se je začela razvijati industrija tudi v do te dobe zaostalih zemljah, kot je bila Slovenija. Od časa bivanja na Dunaju, ker je hotel nadaljevati študije, in kjer se je, ne da bi jih končal, izkazal kot novinar in pisatelj, se je seznanil, ne le z vprašanji velemesta nego tudi z mnogimi vprašanji iz življenja svojega naroda, ki so se mu predstavila iz dunajske perspektive povsem drugače kot doma. Vedno jasnejši se mu je odkrival obraz slovenske buržoazije, ki je pod halo lažnive neodvisnosti služila nemškemu kapitalizmu ter mu pomagala pri izkoriščanju in tlačenju slovenskega naroda.

Na Dunaju je Cankar postal eden izmed vidnih socialistov, zagovornikov revnih in zatiranih, borec proti meščanstvu in njegovi lažnivi morali. Popolnoma razumljivo, da je slovenska reakcija na vse načine skušala preprečiti ali tudi zmanjšati važnost njegovih del in svojo kritiko ali s prepovedjo predvajanja njegovih dram v gledališču. Že začetkom tega stoletja so se Cankarjeva dela razširila tudi izven meja Slovenije in njegova umetniška slava si je kmalu utrla pot tudi v tujini kot v domovini. Čehi so med prvimi prevajalci njegovih črtic, povesti in romanov. Že leta 1902 je «Slovansky prehled» objavil v prevodu Jaromira Borockega črtice iz zbirke «Erotika» in kmalu potem so izšli prevodi Cankarjevih povesti in novel tudi v drugih časopisih in listih. Že leta 1903 je K. Vondrašek prevedel povest «V tujini» in leta 1904 in 1905 so se predvajale v Pragi prve Cankarjeve igre, «Kralj na Betajnovi» in komedija «Za narodov blagor». Ta trpka satira o političnih razmerah v Sloveniji je bila predvajana v Pragi prej kot v Ljubljani in zanimivo je dejstvo, da so Čehi sodelovali tudi ob ljubljanski predstavi «Kralja na Betajnovi». Režiral je namreč Vilem Taborsky in glavne vloge so igrali Ružena Nasková, Marija Taborska, Boleška in drugi.

Cankar se je seznanil z vrsto čeških umetnikov, zaposlenih pri ljubljanskem gledališču, in je bil vse življenje občudovalec igralske umetnosti Ružene Naskové, s katero si je tudi dopisoval. Seznanil se je tudi z Jaroslavom Kvapilom, ki se je izkazal s predvajanjem njegovih dram v praškem gledališču. Že leta 1902 je bil v Pragi na razstavi francoskega kiparja Rodina in ob svojem povratku na Dunaj je obžaloval, da ni odšel na študije rajši v krasno Prago kot pa na Dunaj. V dunajskem okraju Ottakring, kjer je stanoval nekoliko let, je spoznal življenje čeških proletarcev ter iz njih življenja napisal nekaj povesti in novel, kot n. pr. «Na pomlad», «Brezdomci», «Ottakring», «Zdenek» Petršilka» in druge.

Največja Cankarjeva umetniška dela so prišla v češko literaturo že pred prvo svetovno vojno in kmalu po končani vojni. To so: «Na klancu», «Zbirka povesti», povest «Dom Marije Pomočnice», noveli «Križ na gori», «Tovariš Severin», povest «Potepuh Marko in kralj Matjaž», «Kurent», «Volja in moč» in drugi spisi. Po letu 1918 je izšla povest «Gospa Judita», za njo «Tri povesti», «Bela krizantema», «Hlapec Jernej in njegova pravica», «Milan in Milena», Pripovedka o ljubezni», «Črtice in povesti», «Erotika» (v prevodu Jiri Wolkera, velikega češkega pesnika) itd. Po drugi svetovni vojni je izšlo «Moje življenje». Ta dela so prevajali v češčino v glavnem Bohuš Vybiral, Vojtech Merka, Ružena Nesková, Karel Vondrášek, Jan Hudec, Zdenka Hásková itd. Danes so Cankarjeva dela češkim čitateljem skoro neznana. To pa zaradi tega, ker so prevodi zastareli, ker malokdaj zrcalijo krasno originalno umetnost in končno zato, ker so izšla v malem številu in često v manjših moravskih založništvih (Prostejov, Olomouc).

Cankar spada med tvorce nove slovenske proze in njih vrhove. Njegova velika slavna umetnost ni zastarela, temveč na njej se bodo učili novi rodovi pisateljev. Njegovo delo govori v današnji globoki življenjski realnosti. Bliža se osemdeseta obletnica Cankarjevega rojstva in to bi bila ugodna prilika, da bi tega jugoslovanskega pisatelja v dobrem prevodu in dostojno prikazali češkemu narodu kot ta veliki jugoslovanski pisatelj po pravici zasluži.

(Slovansky prehled - 7. 54)

OTON BERKOPEC

NAD 2 MILIJONA KITAJCEV NA RAZSTAVI «USPEHI Z.S.S.R»

Do 20. novembra je nad 2 milijona oseb obiskalo razstavo gospodarskih in kulturnih uspehov Sovjetske zveze v Pekingu. Poleg prebivalcev Pekinga in Tiencina je razstavo obiskalo mnogo delegacij iz drugih kitajskih mest in provinc.

Sedanje stanje Trsta

(Nadaljevanje z 2. strani)

Izvzet znaten del miljske občine), kakor tudi cone, ki je postala pod jugoslovansko upravo, je Spomenica o sporazumu s svojimi prilogami. Na podlagi spoštovanja prevzetih obveznosti v tej listini s strani italijanske in jugoslovanske vlade bodo tržaški komunisti in demokrati opirali svoje bodoče borbe, da se z ostvaritvijo prijateljskih odnošajev med Italijo in Jugoslavijo končno lahko zagotovi Tržačanom in Istranom mir in mirno življenje in da se spoštujejo njihove demokratične in narodne pravice, zajamčene v Posebnem statutu kot prilogi Spomenice (katera se izrecno sklicuje na Vseobčno deklaracijo o človeških pravicah, potrjeno od OZN, ter določa vrsto sklepov v zaščito pravic narodnih manjšin). Zaradi posebnih značilnosti tržaškega ozemlja, se postavlja potreba administrativne demokratizacije, ki bo lahko uresničena z ustanovitvijo izvoljenega Teritorialnega sveta. Ta višji organ civilne uprave, ki bi moral imeti tudi zakonodajne funkcije, bi moral prevzeti širšo oblast, kot jo ima Pokrajinski svet, predviden v italijanski ustavi (na vsak način ne razširljiv v vsej svoji izvršljivosti na Tržaško ozemlje zaradi posebnega juridičnega značaja Ozemlja samega). V pričakovanju volitev tega višjega reprezentativnega organa se postavlja potreba demokratizacije sedanjega Conskega upravnega odbora», ki ga je imenovala ZVU, v katerega bi bilo treba vključiti tudi predstavnike strank, ki niso sedaj zastopane.

Tržaški komunisti, zastavljajoč si nalogo, da se bodo postavili na čelo borb tržaških delovnih ljudi in demokratov, Slovencev in Italijanov, za mir, zaščito demokratičnih in narodnih pravic, kakor tudi za zadostitev gospodarskim in socialnim zahtevam tržaškega prebivalstva — vedo, da lahko računajo na mogočno podporo velikih strank, komunistične in socialistične, italijanskega delavskega razreda, na slavno Splošno italijansko delavsko zvezo in na vse demokratično gibanje nove, antifašistične in ljudske Italije ker so ponosni, da so s to veliko družino vedno tesneje in bratsko združeni.

KAJ IN KAKŠNA SO SOCIALNA ZAVAROVANJA

Delavci, spoznajte svoje pravice!

Naš list otvarja s tem novo rubriko, v kateri bo seznanjal svoje bralce z vsemi socialnimi zavarovanji ter pravicami in dolžnostmi zavarovancev - Pozivamo vse, da pošljejo na naše uredništvo svoje primere in vprašanja, na katera bodo dobili odgovor v naslednji številki

Med glavnimi nalogami sindikalne organizacije pripada zelo važno mesto socialni zaščiti delovnega človeka. Pri tem vprašanju gre za celokupnost zakonodajnih določb, ki urejujejo najrazličnejša socialna zavarovanja: od starostne pokojnine do invalidske pokojnine, od zavarovanja proti jetiki do zavarovanj proti boleznim, od družinskih doklad do brezposelne podpore itd. itd.

Zboljšanje zavarovalnih prejemkov nedvomno povečuje življenjsko raven delavca in njegove družine. Zato je borba, ki jo vodi sindikalna oragnizacija, za zboljšanje dajatev Bolniške blagajne, za zvišanje pokojnin itd. popolnoma skladna z borbo za zboljšanje življenjskih pogojev delovnih ljudi.

Delavska zveza in SIDZ (CGIL) — združeni v obrambi slovenskih in italijanskih delovnih ljudi — sta vedno odločno razkrinkavali vse zlorabe in pomanjkljivosti zavarovalnih zavodov. Lahko rečemo, da ne mine teden, da ne bi kak poslanec, izmed najvidnejših sindikalnih voditeljev SIDZ, in drugi periferni sindikalni voditelji dvignili svojega glasu in obsodili kršitev zakona, nesreč, kot je bila ona v Ribolli, da ne bi predložili načrtov za izboljšanje in izpopolnitev zdravstvenih in gmotnih dajatev številnih zavarovanj.

Vsak delavec mora vedeti, da so dajatve in usluge, ki jih dobiva, kadar je bolan, star, invalid, brezposeln ali kadar se ponesreči, zakonite dajatve, do katerih ima vso pravico in katere je tudi plačal, zato da bi jih prejemal. Ni prav reči, kot se to često sliši, češ da delodajalec plačuje zavarovalne prispevke: kajti delodajalec daje delavcu toliko manj, kolikor mora plačati zavarovalnim zavodom. Je torej delavec oni, ki pusti nad 36 odstotkov svojih prejemkov, da bi jih prejel kasneje v obliki odškodnine ali dajatev razne vrste. Toda sedanja zakonodaja, birokracija in često tudi funkcionarji zavarovalnih zavodov samih tako ovirajo prejemanje zakonitih dajatev, da delovni človek marsikdaj ne prejme tega, kar mu po vsej pravici pritiče.

Spričo tega se mora sindikalna organizacija brigati za to, da upozna delovne ljudi s predpisi, ki uravnavajo razna zavarovanja, tako da bi bilo vsem delavcem popolnoma jasno, kako se morajo ravnati v primeru bolezni, nesreče itd., to je ko nastopi zavarovalni primer, v katerem imajo pravico zahtevati svoje zakonite pravice.

Toda popolnoma nemogoče je proučiti in razložiti vse določbe glede socialnih zavarovanj v enem samem članku. Treba bi bilo proučevati zavarovanja proti boleznim, pravice in dolžnosti zavarovanih delavcev in njihovih družin, določbe o pokojninah, o zavarovanjih proti nezgodam na delu itd.

Mnenja smo, da bi bilo temu nasprotno mnogo koristneje proučevati ta zavarovanja, vsako posebej, v seriji člankov, ki jih nameravamo objaviti v prihodnjih številkah našega lista. Mnogokdaj pa je primer tako zamotan, da bi bilo težko razložiti z enostavnim razlaganjem splošnih predpisov, kot je to naš namen. Zato bi bilo zelo koristno in poučno, da bi delavci sami pošiljali na uredništvo našega lista svoje primere ali vprašanja, ki jih zanimajo. Naš sodelavec za vprašanja socialnega zavarovanja vam bo na vsa vprašanja dajal svoje odgovore in strokovne nasvete, po možnosti, v prvi naslednji številki lista. S tem naj nastane nekakšna rubika z vprašanji in odgovori, ki bo vsekakor zelo koristna ne samo za vpraševalce, marveč tudi za vse ostale bralce našega lista, ki se bodo na ta način z lahkoto seznanili s pravicami delovnih ljudi.

Nabrežinski kamnolomi: Pri lomljenju marmornatih skladov.

19. T.M. BO PROSLAVLJENA V NABREŽINI

50-letnica velike stavke kamnolomcev

Nabrežinsko ljudstvo, pozor!

Na nedeljo se vrši ob 3. uri popoldne na Glavnem trgu v Nabrežini

JAVNI LJUDSKI SHOD

z dnevnim redom:

«Stavka klesarjev v Nabrežini in njeni vzroki!».

Sovaščani, prijatelji in sodrugi!

Deset tednov traja že ta boj med delom in kapitalom. Gospodarji zvračajo vso krivdo na delavce, delavci pa, ravno tako, na gospodarje. Da se resnico izve, vas vabimo, da se v polnem številu tega shoda udeležite. Pripeljite vaše žene s seboj!

Nikdo naj ne manjka!

Sklicatelji.

Tako se je glasilo vabilo na shod nabrežinskih kamnosekov pred 50 leti. Temu vabilu se je odzvalo skoro vse ljudstvo iz Nabrežine in okoliških vasi.

Kaj so razpravljali in sklenili na tem shodu, boste zvedeli **v nedeljo, 19. t. m. ob 15. uri v dvorani kina v Nabrežini.**

Pripravljalni odbor za proslavo tega velikega in znamenitega dogodka se trudi, da s primernim kulturnim programom oživi vsemu nabrežinskemu ljudstvu spomin na one slavne dni težke, a zmagovite borbe naših kamnarjev.

Zato pridite 19. decembra prav vsi na proslavo 50-letnice velike nabrežinske stavke.

Pripravljalni odbor.

Pisani svet

PADEC AVTOMOBILSKE PROIZVODNJE V Z.D.A.

V prvem tednu oktobra letošnjega leta je bilo izdelanih v ZDA 81.027 potniških avtomobilov in tovornikov, dočim jih je bilo v istem tednu prejšnjega leta izdelanih 140.402.

V Kanadi so v istem tednu izdelali 3.083 motornih vozil, dočim so jih lansko leto v istem času izdelali 8.377.

IZSELJEVANJE V KANADO

V prvih osmih mesecih tekočega leta se je v Kanado izselilo 112.627 oseb. Lansko leto se jih je v istem razdobju vselilo 115.874.

V BRAZILIJI ZA TRGOVSKE ODNOSAJE Z Z.S.S.R.

Vpliven vladni časopis «Correio da Manha» je pred kratkim objavil uvodnik, v katerem zahteva postavitev trgovskih odnošajev s Sovjetsko zvezo. Časopis podčrtuje važnost trgovine z ZSSR, za katero ne bi bila potrebna tuja valuta, marveč bi se vršila na podlagi izmenjav raznih vrst blaga. Nadalje pravi, da se trgovina s Sovjetsko zvezo ne bi smela voditi preko tretjih posrednikov, marveč direktno.

Slovenci iz središča mesta so v četrtek, 2. decembra do zadnjega kotička napolnili dvorano PD Simon Jenko (Kraljič) kjer je bila «Proslava prijateljstva slovenskega ljudstva do narodov Sovjetske zveze».

S.O.S. DIJAŠKIH DOMOV

Značilen članek "Slovenskega poročevalca"

Slovenski poročevalec z dne 24. novembra 1954 je objavil članek, v katerem opisuje razmere, ki vladajo v dijaških domovih v Sloveniji. Članek zgovorno in neprikrito prikazuje žalosten položaj, v katerem se nahajajo omenjeni domovi, kar po drugi strani očitno kaže kako malo se brigajo, bodisi vladne, kakor tudi druge oblasti za učečo se mladino. Smatramo za umestno, da omenjeni članek v celoti objavimo.

«Po poročilih, ki so jih dali upravniki dijaških domov, bi bilo treba marsikateri dom zapreti že letos, še več njih pa v bližnji bodočnosti. Najbolj je težko stanje tistih domov, ki so bili pred leti zgrajeni kot zasilni in so kot taki tudi danes. To so leseni provizoriji, ki so že davno odslužili. Barake se pogrezajo, podirajo in nagibajo.

Kaj žalostne so izjave upravnikov, da so morali, če se hočejo prebiti iz meseca v mesec, skrčiti izdatke za prehrano, kar gre predvsem na račun raznovrstnosti in vitaminske vrednosti hrane. Mladina dobi tako premalo beljakovin, maščob, kalcija, vitaminov in drugih sestavin. Spričo visokih cen in pomanjkanja finančnih sredstev na jedilnih listih domov ni jajc, sira, mesa, masla, sadja itd. torej tistih osnovnih živil, ki so organizmu doraščajoče mladine nujno potrebni.

Krčenje izdatkov za prehrano ima dalekosežne posledice ki se že danes odražajo na mladini.

Mislim, da ni treba posebej omeniti, da spričo takega stanja v teh domovih tudi ni ne časopisov in ne revij. Več kot klavrno je tudi stanje opreme. Kakšno siromaštvo je v dijaškem domu v Stični, naj povedo ti stavki: v učilnicah ni polic za knjige, dijaki nimajo omar za shranjevanje perila in oblek, odeje so raztrgane, postelje vpijejo po popravilu, skozi okna in vrata vdira mraz.

In dalje: V dijaškem domu v Gorici je 125 gojencev. Od teh je 40 sirot padlih partizanov, drugi so v glavnem otroci najsiromašnejših krajev s Trnovske planote in Krasa. Vsi ti otroci nimajo niti ene žimnice, ne vzglavnikov, ne posteljnih mrež, niti ne nočnih omaric. Okrajni ljudski odbor Gorica ni dal domu doslej še nobenih subvencij.

Drobna rešitev, posebno kar se hrane tiče, bi bila zvišanje vzdrževalnine. Toda, ali je vzdrževalnina 4.000 do 5.000 din mesečno v skladu s plačilno zmogljivostjo staršev, posebno še ker so gojenci teh domov pretežno otroci siromašnih staršev. Uprave nekaterih domov so zvišale vzdrževalnino za nekaj 100 din, posledica tega je bila — izstop gojencev iz zavoda. Iz doma v Krškem je po zvišanju vzdrževalnine izstopilo več učencev, ki zdaj pešačijo vsak dan 25 km daleč v šolo.

Da se reši te domove iz te žavnega položaja, so upravniki na konferenci predlagali, naj bi pristojni ljudski odbori spremenili predvsem svoj dosedanji odnos in se držali zakonitih predpisov. Nadalje naj bi bila skupnost obremenjena z večjimi dajatvami za te domove. Dokončno bi bilo treba odločiti tudi o značaju dijaških domov in internatov. Pri izdajanju raznih gospodarskih predpisov se namreč smatrajo domovi pridobitna podjetja, kar ne odgovarja stvarnosti, saj so po svojem značaju le velika gospodinjstva. Primeren odlok bi preprečil marsikateri nepravilen odnos do teh zavodov».

Tako torej piše «Slovenski poročevalec», ki izhaja v Ljubljani. Ako je list objavil nekaj takega, potem lahko verjamemo, da so razmere zares obupne, mnogo bolj obupne, kakor jih slika člankar.

Toda kdo nosi odgovornost za vse to. So mar to ustanove občine ali okraji? Po našem mnenju ne, pač pa režim, ki danes vlada v Jugoslaviji. Režimska zakonodaja ni doslej smatrala za potrebno, da s primernimi zakoni zaščiti te prepotrebne ustanove in torej omogoči nemoten razvoj učeče se mladine, s čemer bi po drugi strani pripomogla k čimprejšnji odpravi velikega pomanjkanja izšolanega in strokovno usposobljenega kadra, ki ga prav v tej državi tako nujno potrebujejo. Titovski režim se je z marsičem ukvarjal v vsem tem času, celo z vprašanji, ki so mnogo manj važnega značaja kot pa vzgoja mladine.

NOV PRIPOMOČEK ZA UGOTAVLJANJE SVEŽOSTI PRODUKTOV

— Znanstveniki univerze Kalifornija so iznašli nov laboratorijski pripomoček, ki na podlagi duha posameznih produktov ugotavlja, če so sveži ali ne. Novi pripomoček, ki so mu dali ime «mehanični nos» zaznava že najrahlejše znake kvarjenja, ki jih človek s svojimi čuti še ne more opaziti.

ZA NAŠE KMETE

Koledar za december

Na polju

V tem mesecu je na polju prav malo dela. Opozoriti pa hočemo še enkrat na važnost jesenskega ali predzimskega kopanja in oranja.

Ako vreme dopušča, ne zamudimo prilike obrniti zemljo s plugom ali pa z motiko. Jesensko ali predzimsko obračanje zemlje je zelo koristno prav posebno za zemlje našega podeželja, ki so običajno težke in ilovnate. Oranje in kopanje naj se vrši, ko je zemlja precej suha, ker vsako delo v blatni zemlji bolj škoduje kot pa koristi. Zemljo lahko obračamo, ko se ne prijema orodja.

Orodje, ki ga ne rabimo, moramo spraviti v suh prostor. Orodje, ki ga pustimo na dvorišču ali celo morda na polju, se kvari v veliki meri zaradi vlage ki razje lesene dele in ki pospešuje rjavenje železnine.

Preden spravimo, moramo skrbno osnažiti orodje in namazati železne dele z oljem. V ta namen lahko rabimo tudi motorno olje, ki ni več za rabo in ki si ga lahko preskrbimo skoro zastonj. Le tako spravljeno orodje bo trajalo dolgo časa in bo čakalo pomladi svetlo kot oni dan, ko smo ga odložili.

V hlevu

Paziti moramo, da ni v hlevu hladno. Primerna gorkota v hlevu znaša približno 12-16° C. V prehladnem hlevu živina potroši večje količine krme in daje manjše dohodke. Se večjo pažnjo moramo polagati čistemu in svežemu zraku. Zaradi tega večkrat prezračimo hlev s pažnjo, da ne bi prišlo do prepiha, ki bi znal škodovati živini.

V svinjaku v tem času polagamo veliko pažnjo pitanju prašičev. Krmiti moramo redno ob določeni uri s primernimi krmili. Paziti pa moramo tudi na snago in na mir, ki je neobhodno potreben, da se prašiči dobro in hitro spitajo.

Na vrtu

Kot na polju tako je tudi na vrtu velike važnosti jesensko kopanje. Gnoj, ki ga imamo na razpolago in ki ni namenjen toplim gredam, že sedaj podkopljemo, da bodo prve pomladanske rastline že lahko uživale redilne snovi, ki jih vsebuje gnoj. Tople gredice že sedaj lahko pripravimo. V ta namen izkoristimo kakšen bolj topel dan, tako da se ne ohladi gnoj tekom prenašanja v tople grede.

Vrtne rastline, ki bi lahko trpele zaradi mraza, pokrijemo s slamo, listjem ali pa sirčjem.

V vinogradu

Trte lahko obrezujemo le v primeru, da ni nevarnosti, da bi zmrzovalo. Zmrzal škoduje komaj obrezanim trtam in prav posebno, dokler se ne zacelijo rane, ki jih povzročimo z obrezovanjem.

Ako je zemlja suha, lahko okopavamo in gnojimo trte. Pri tem delu moramo paziti, da trtam obrežemo zgornje korenine.

V kleti

Prehladna klet ni primerna za vino ker vino lepo zori le v topli kleti. Paziti moramo, da so sodi vedno polni.

V kleti, kjer imamo vino, ne smemo hraniti drugih pridelkov in prav posebno ne krompirja, pese, repe in korenja. Kislo repo ali zelje pa sploh ne smemo hraniti v istem prostoru, kjer hranimo vino, ker se vino zelo rado navleče vsakega neprijetnega duha in okusa.

Na travniku

Nadaljujemo z branenjem in čiščenjem travnikov. Odstranimo mah in nepotrebno grmovje. V tem mesecu tudi gnojimo travnike in pomniti moramo, da pravilno gnojenje z gnojem, superfosfatom in kainitovo soljo onemogoči razvoj maha in drugih nepotrebnih ali škodljivih rastlin.

Obvezno zatiranje borovega prelca

Vladni generalni komisariat — ravnateljstvo za kmetijstvo in gozdove — sporoča naslednja navodila za zatiranje borovega prelca:

Opozarja se, da je v smislu zakonov z dne 20. maja 1926 in 12. februarja 1938 zatiranje borovega prelca obvezno.

Vsi lastniki borovih nasadov, vrtov, parkov in gozdov, zasajenih z bori, morajo na lastne stroške zatirati borovega prelca. Z delom za zbiranje in uničevanje gnezd je treba začeti do 15. decembra 1954 in končati do 15. februarja 1955. Gnezda je treba pobrati tako, da se odrežejo veje, na katerih so; če so gnezda na vrhu debla, jih je treba odstraniti, ne da bi odrezali vršiček. Pobrana gnezda je treba sežgati na kraju samem.

Po 16. februarju 1955 bodo vsi kršilci predpisov kaznovani po zakonu, pobiranje gnezd pa bo na stroške kršilcev uradno odredil okr. inšpektorat za gozdove.

Okr. inšpektorat za gozdove, ul. Monte grappa 3, I, telefon 23155, daje vsem prizadetim potrebne informacije.

Predpisi za sekanje božičnih drevesc

Ravnateljstvo za kmetijstvo in gozdove objavlja tudi naslednje predpise za sekanje božičnih drevesc.

V času od 1. decembra do 6. januarja je strogo prepovedano sekanje kakršnih koli smolnatih dreves. Lastniki, ki hočejo v tem času izkoriščati tako drevje, morajo pravočasno vložiti prošnjo pri okr. inšpektoratu za gozdove, Trst, ul. Montegrappa 3, I. V prošnji morajo navesti kraj sekanja, količino in velikost dreves, ki jih nameravajo posekati, ter čemu jih bodo rabili.

Sekanje brez predhodnega dovoljenja bo veljalo za prekršek ter bo kaznovano po čl. 26 kr. odl. št. 3267 z dne 30. decembra 1923.

Če pa bi sekanje bilo tudi po kazenskem zakoniku kaznivo (tatvina ali poškodba), bo krivec kaznovan z globo in še po kazenskem zakoniku.

Fran Milčinski

REVMATIZEM

Najprej je imel revmatizem prijatelj Tomo in ga je negoval, odkar pomnim. Nikdar mu ni bilo dovolj zakurjeno, vedno je tarnal: «Marko, ako poznaš Boga, kuri peč!» Marko je bil naš uradni sluga. Kar nas je bilo drugih na seji, smo vsi pojemali od puhteče vročine — on pa se je opravičeval: «Gospoda, vi ne veste, kaj je revmatizem!» Nismo mogli, da vzdržimo, in smo se žurili, da končamo sejo in pridemo na sveži zrak. Ce se je pa stvar krtovičila in se seja nikakor ni dala pognati k zaželenemu koncu in se je bližala opoldanska ura, tedaj je prijatelja Toma rado prijelo, bolest mu je šinila preko lica in vsem se je smilil, ko nas je moral zapustiti sredi seje. Revmatizem je vražja reč! Pa smo po njegovem odhodu na stežaj odprli okna in pridno sejali še dve, tri ure.

Potem se je zgodilo, da sem nenadoma jaz začutil nogo. Boleti me je pričela v stopalu, nekako pod palcem, in me je bolela včasi bolj, včasi manj. Zlasti sem opazil, da mi hoja ne de dobro. Šepal sem, ko sem prihajal s sprehoda, komaj da sem prilezel preko stopnic in žena je rekla: «Kaj je to?»

«Mislim, da je revmatizem», sem dejal. «Prijatelj Tomo ga ima že oddavnaj. Njemu pomagajo vroče kopeli; pravi, da tako vroče, da jih noga komaj še strpi».

Žena je ukazala in so mi pripravili za nogo kopel. Sodim, da je bila dovolj vroča, kajti izpustili so se mi mehurji, kakor je bila koža prišla v stik z vodo. Drugače pa mi je storila dobro, šel sem v posteljo in mi je žena nogo zavila v gorko.

Tomo pije veliko črnega vina, pa ne vem, ali zaradi revmatizma ali kar tako. Poiskal sem ga v dalmatinski kleti, da čujem njegovo mnenje.

Zdelo se mi je hladno v kleti in vlažno in sem izrazil svoje pomisleke in mu razložil svoje stanje.

Vprašal me je, kateri mesec pišemo; rekel sem, da april, pa je dejal, ali mislim, da bodo meni v čast kurili sredi poletja. Pozval me je, naj bom mož in naj naročim liter dalmatinca — videl bom, da mi bo odleglo.

Storil sem tako. Vino mi sicer ne diši in ga nisem vajen. Ali človek ne sme biti mehkužen, zdravil se ne kaže braniti, tudi če so grenka. Pa sva pila in vmes mi je prijatelj Tomo razkladal in se je junaški glas razlegal po kleti. Boš že še izkusil, po čem je spak. Mene poglej! Dvajset let že pasem svoj revmatizem, dvajset let, vse sem že poizkusil, da se ga iznebim. Preganjal sem ga z lepo in z grdo, z mokroto in s suhoto, od zunaj in od znotraj. Glorija božja! Sem ga pregnal iz stopala, preselil se mi je v koleno; pregnal sem ga iz kolena, se mi je preselil kaj vem kam. Boš že sam doživel in čutil in užival, kako se ti bo lepo šetal po tvojega rojstva kosteh. «Bog te požvižgaj!» Trčila sva in izpila in je zopet nalil in me pozval, naj bom mož.

Naročil sem še eno, pa se je prijatelj Tomo razvnel in je razodel meni in vsej prostorni kleti, kakšen je on mučenik, kadar se mu revmatizem naseli v desni roki. Glorija božja! Rad bi pisal v pisarni, toliko je dela, nak, pa ne more! Najrajši ga zgrabi tačas, kadar je največ dela. Pa ga drži in ga ne izpusti in lahko traja ta reč šest tednov ali še dalj!

Zamižal je, lice mu je izražalo globoko bolest, naslonil je glavo v roko in mi pustil časa, da premislim mero njegove tuge. Potem je zopet dal duška pobožni želji, da bi me požvižgal Bog, in je izpil in nalil.

Ne vem, do katere ure sva sedela skupaj v poučnem razgovoru.

Drugo jutro me je bolela glava, v želodcu mi je godlo, kakor da je konservatorij notri, hudo mi je bilo in sem stokal.

Žena me je vprašala, obkorej sem prišel domov.

Odgovoril sem, da se mi zdi, da se mi je revmatizem iz stopal preselil v glavo.

Rekla je da dehti moj revmatizem po vinu.

Te besede so me dirnile jako neprijetno.

Vstal sem in se napravil, da grem po svojih poslih. Komaj sem dobro stopil, so se mi pojavile stare bolečine v stopalu. To mi je bilo v veliko zadoščenje. Mislim, stopalo ni še nikogar bolelo od vina. Iz tega je posneti, kako ničen je bil žaljivi sum moje žene.

Molče sem šel, molče sem prišel, molče prenašal svojo bol, zraven jemal kopeli in se lečil s črnim dalmatincem.

Peti dan je rekla žena: «Moj dragi, pa bi vendar stopil k zdravniku, da te pregleda in svetuje». Pričenjal sem se ji smiliti, saj je vendarle plemenita duša.

«Ne», sem dejal, «k zdravniku ne grem. Zdravniki ne znajo drugega, nego da režejo. Revmatizem ni, kar bi se dalo rezati».

Žena je zmajala glavo skoro so se ji orosile oči. «Pokaži mi nogo, kje te boli!» in si je ogledala stopalo. Zopet je zmajala glavo in je šla in vzela moj čevelj in segla vanj.

«Nak!» je vzkliknila. «Res si revež in še sam ne veš kolikšen. Mu moli iz podplata žebelj, pol palca je dolg in bode v meso, pa misli, da ima revmatizem! O, o, o!»

Res je bilo tako. Potolkli so žebelj in ga spililì in je vse dobro.

Sploh štejem za jako koristno, ako je ženstvo kos prvi pomoči v najobičajnejših boleznih.

Opozoril sem prijatelja Toma, naj bi mu še njegova gospa v vešco roko pretipala čevelj in tako zatrla vir bolezni.

Pogledal me je postrani, menda mu ni bilo prav, da je zdajci konec mojemu lečenju v kleti, in je izjavil, da so on pa tudi vsi predstojniki njegovi in tovariši že preveč vajeni negovanja revmatizma; pogrešali bi ga in bi lahko nastale zmede v uradu, če bi nenadoma njegov revmatizem prenehal. Zato, je dejal, je bolje, da ostane, kakor je.

Nove sile za KP in ZKM

V kampanji za rekrutacijo novih sil za Komunistično partijo je na častnem mestu sekcija KP v Sv. Križu. Kot smo že poročali so kriški tovariši pridobili za Partijo 15 novih članov. Z velikim zadoščenjem beležimo danes, da so po tem začetnem uspehu zavedni kriški komunisti pridobili še nadaljnjih 7 novih članov. To je bil brez dvoma najboljši odgovor kriških komunistov in demokratov na zadnja policijska ustrahovanja, ki so imela — kot vidimo iz doseženih rezultatov — ravno nasproten učinek. Kot odgovor so tovariši še bolj pospešili kampanjo za rekrutacijo in uspeh ni izostal. Prepričani smo, da se komunisti iz Sv. Križa ne bodo zadovoljili s temi rezultati, marveč bodo s še večjim elanom delali na tem, da razširijo naše vrste z novimi silami, ki so pripravljene se boriti v naših vrstah za ogrožane demokratične svoboščine in naše narodne pravice.

Dobre rezultate v tej kampanji beležijo tudi druge sekcije in sicer sekcija Tomažič, ki je pridobila 9 novih članov, od teh je vpisala 7 celica obč. podporne ustanove (ECA). Sekcija Sv. Jakob je rekrutirala 9 tovarišev, Barriera 8, Pisoni 5, Sv. Ivan 4, Skedenj 4, Milje 4, Skoljet 1, Kolonkovec 1.

Celica KP v Saležu je še prejšnji teden obnovila 100 odst. vse partijske izkaznice.

Naprej tovariši z delom rekrutacije in obnovitve izkaznic KP 1955! Naprej z delom za večjo in močnejšo Partijo, da bo lahko še uspešneje in z večjo silo branila naše narodne in socialne pravice ter vse demokratične svoboščine, ki so stalno ogrožane!

* * *

Po enem tednu, odkar se je začela kampanja za rekrutacijo in obnovitev izkaznic Zveze komunistične mladine, je 77 mladink in mladincev pristopilo v vrste mladih komunistov.

Sekcija mladink v Sv. Križu je v par dneh vpisala v ZKM enajst mladink.

Mladinci iz Arzenala so prvi v klasifikaciji z 121 odst. v primeri z letom 1954. Vpisali so 6 mladincev. Mladinci z Barriere so dosegli 107 odst. z vpisom 16 novih mladincev in mladink.

Mladinci iz Ricmanj, ki so jim Lonjerci napovedali tekmovanje, naj ne izgubljajo časa, ker se bliža 15. januar. Isto velja za mladince krožka VOM, ki tekmujejo s Proseškom. Proseški mladi komunisti se hočejo namreč dobro odrezati.

V MESTU IN DELO NA PODEŽELJU

V raznih tovarnah najavljajo nad 600 odpustov in suspenzij

Na vrsti so Beltrame, Dreher, Standard, Tržaška konopljarna, OFIDIA in drugi Suspenzije pri Sv. Roku in Modianu - Protestna manifestacija nameščencev Modiana

Kljub vsem vladnim obljubam in zagotovilom glede izboljšanja stanja tržaškega gospodarstva, na žalost ni mogoče do sedaj beležiti kakih dobrih izgledov za bodočnost. Če imamo na eni strani sklepe ministrskega sveta za izvedbo gospodarskega načrta za Trst, o katerem so gotovi listi pisali na dolgo in široko, prihaja pa po drugi strani z vso ostrino na dan vedno večja kriza tržaške industrije, ki se gotovo ne bo mogla zajeziti samo z obljubami.

Tako je prav te dni najavljenih cela vrsta odpustov v raznih tovarnah in podjetjih, kar je nedvomno tudi posledica novih davčnih bremen, ki jih je naprtila italijanska vlada ne samo delavcem, marveč tudi drugim kategorijam. Seveda morajo biti pa v vsakem primeru delavci največja žrtev. Dokaz temu so najavljeni odpusti, kot n. pr. v podjetju Beltrame, kjer nameravajo odpustiti 50 nameščencev, 50 delavcev in 5 uradnikov mislijo odpustiti v tovarni Dreher, v čistilnici Standard se govori o 50 odpustih, v tovarni testenin preti odpust 13 nameščencem, v Tržaški konopljarni pa namerava ravnateljstvo odpustiti kar 130 nameščencev, dočim je namen podjetja OFIDIA, da premesti obrat v Italijo in s tem vrže na cesto kakih 40 delavcev. Naravnost tragični seznam pa še ni končan. Razen odpustov je govora tudi o suspenzijah in sicer 250 v ladjedelnici Sv. Roka v Miljah ter 50 v tovarni Modiano, ki so jih bila odpovedana razna naročila prav zaradi velikih poviškov pristojbine na igralne karte. Isto velja tudi za podjetje Cambissa.

Vsi nameščenci tovarne Modiano so prejšnji teden soglasno sprejeli protestno resolucijo proti novemu povišanju pristojbin ter v povorki demonstrativno manifestirali po tržaških ulicah tudi v protest proti suspenzijam.

V zvezi z novimi odpusti in suspenzijami, ki bi prizadeli nad 600 delavcev, je Delavska zveza zaprosila za sestanek pri vladnem komisarju dr. Palamari, da mu tolmači resnost položaja in zaskrbljenost ter Tov. Lovriha je tolmačil vladnemu komisarju težnje in potrebe dolinske občine ter mu predočil važnejše in nujne občinske probleme, ki bi jih bilo treba čimprej rešiti.

Prejšnji teden so manifestirali po tržaških ulicah nameščenci tovarne Modiano v znak protesta proti novim poviškom pristojbin, ki jih je odobrila italijanska vlada

Prispevajmo vsi za Ljudski dom

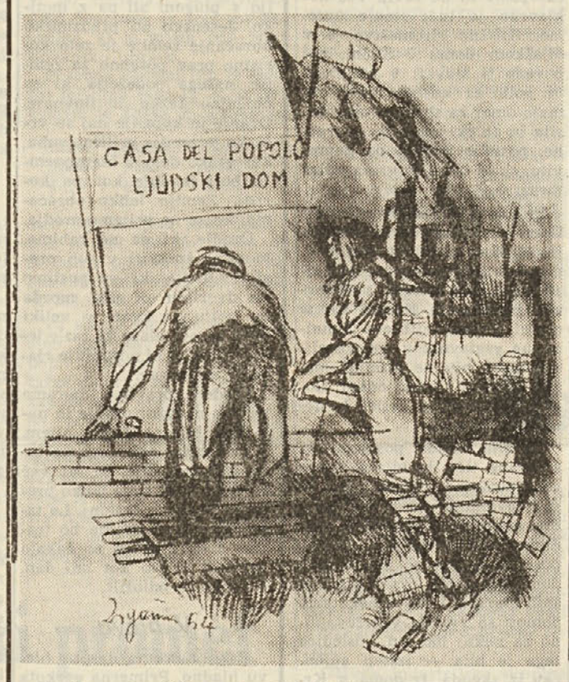

Da bomo imeli čimprej svoj Ljudski dom v Trstu, je potrebno zastaviti vse sile v nabiralni akciji denarnih prispevkov, ki je stalno v teku. Akcija se sicer povoljno razvija, vendar jo je treba še pospešiti, da bomo prišli lahko v najkrajšem času do končnega cilja.

SLEDIMO VZGLEDU TOVARISEV IZ SV. ALOJZA, KI SO TE DNI POSLALI PRVE NABRANE PRISPEVKE V SKUPNEM ZNESKU 63.400 LIR.

Razen gornjega zneska so bili dostavljeni še naslednji prispevki:

Steiner 2000, Giacomin 2000, Crevatin 1000, Pogassi 1000, Blažič 500, Tonel 3000, sekcija VOM 2900, Angel B. 500, Tokič Anton 100, Tokič Aurora 100, Barriera 850, Semilli 1000, Ruggero G. 100, Jerina Aleksander 300, Ruzzier Silvano 100, N. N. 200, Gabrijela J. 100, Pinto T. 100, N. N. 600, sekcija Skoljet 10.000, sekcija Sv. Ana 1050, sekcija Sv. Vid 3600, Postogna 500, Tominez 1000, sekcija Pončana 35.000, Sv. Jakob: celica Rosenberg - tov. Lidia 3780, celica Rinaldi 2000, Gregori Antonio 1000.

Obvestilo

Zveza bivših političnih pregajancev antifašistov poziva vse starčke in bolne, ki so vložili prošnjo za povračilo škode zaradi deportacije v Nemčijo, da se takoj zglasijo na sedežu Zveze, v Domu pristaniških delavcev, Trg Duca degli Abruzzi 3, IV. od 10. do 13. ure.

Nabrežinska seja

V četrtek zvečer je bila v Nabrežini redna občinska seja jesenskega zasedanja. Ker smo medtem že zaključili redakcijo današnje številke, bomo o seji poročali prihodnjič.

Prometna policija javlja, da je preselila svoje urade v Rojan in sicer v ul. Moreri. Telefonska številka je 31-887.

Šport doma in v svetu

TRŽAŠKI SPORT

Nogomet

V petem kolu tržaškega nogometnega prvenstva so bili rezultati naslednji: Rozandra - Primorje PK 2-2, Pristaniščniki - Kolonja 3-2, Costalunga - Ambrosiana 6-2, Trebče - Sv. Barbara 5-4.

Lestvica je naslednja: Rozandra 8 točk, Pristaniščniki 7, Primorje PK 7, Sv. Barbara 5, Trebče 4, Costalunga 4, Kolonja 3, Ambrosiana brez točk.

Jutri v nedeljo bodo naslednje tekme: Ambrosiana - Trebče, v Boljuncu ob 10.30; Sv. Barbara - Rozandra, v Boljuncu ob 12.30; Kolonja - Costalunga, v Boljuncu ob 14.30; Primorje PK - Pristaniščniki, v Trebčah ob 14.30.

Košarka

Rezultati nedeljskih tekem: Moški: Sv. Marko - Skedenj B 51-37, Magdalena - Skedenj A 58-40, Pristaniščniki - Arzenal 2-0.

Jutrišnje tekme: Pristaniščniki - Skedenj A, v Skednju ob 9.45; Magdalena - Sv. Marko, v Skednju ob 11.15; Arzenal - Škedenj B, na Skoljetu ob 11.15.

DROBNE ŠPORTNE VESTI

RIM — V nedeljo je italijanska nogometna reprezentanca premagala Argentince z rezultatom 2-0 (1-0). Z zmago nad Argentino je italijanski nogomet končno vsaj deloma dvignil svoj ugled. Na vsak način pa bi bilo zgrešeno mišljenje, da je s tem zopet prišel na nekdanjo višino. Tekmi je prisostvovalo okrog 90 tisoč gledalcev. Italija je igrala v naslednji postavi: Viola, Magnini, Giacomazzi, Bergamaschi, Ferrario, Moltrasio, Boniperti, Celio (Bassetto), Galli, Schiaffino, Frignani.

GLASGOW — Mednarodna nogometna tekma med Madžarsko in Škotsko, ki je privabila v sredo na veliki stadion rekordno število 140.000 gledalcev, se je končala z zmago Madžarov z rezultatom 4:2 (3-1). Za Madžarsko so zabili gole Boszik, Hidegkuti, Sandor in Kocsis. Madžarska enajstorica je igrala v tej postavi: Farago, Buzansky, Lantos, Bozsik, Lorant, Szojka, Sandor, Kocsis, Hidegkuti, Puskas, Fenyvesi.

NA OBČINSKI SEJI V TRŽAŠKEM MESTNEM SVETU

Tov. Bernetičeva zahtevala zaporo najemnin do 31. 12. 1960

Tov. Gombač urgiral izvajanje obljubljenih vladnih ukrepov - Popravila Lonjerske ceste - Odobren nakup zemljišča za šolo na Greti

Na zadnji tržaški občinski seji je naša svetovalka tov. **Bernetičeva** tolmačila občinskemu svetu veliko zaskrbljenost prebivalstva zaradi najavljenih poviškov najemnin. Podčrtala je v svoji intervenciji, da bi poviški ne prizadeli samo delovnih slojev, marveč tudi trgovce in obrtnike, ki bi prišli tako v še večje finančne težkoče. Predlagala je, naj občinski odbor intervenira v italijanski zbornici in senatu ter postavi predlog za zaporo najemnin do 31. decembra 1960. Nadalje je tov. Bernetičeva predlagala takojšnja popravila in ojačanje razsvetljave na Lonjerski cesti.

Na prvo vprašanje bo župan odgovoril na prihodnji seji. Kar se pa tiče zahtevanih popravil Lonjerske ceste, je predpostavljeni odbornik za javna dela zagotovil, da se bo to izvedlo čimprej.

Tov. **Gombač** je nato obravnaval kritične gospodarske razmere v našem mestu ter opozoril občinski svet na veliko število odpustov, ki jih najavljajo razna podjetja in tovarne. Podčrtal je nujno potrebo, da se vladni ukrepi glede našega gospodarstva začnejo v resnici tudi izvajati. Zato naj se zanima tudi občinski svet, ki mora nujno posredovati pri merodajnih oblasteh. Tov. Gombač se je nadalje pritožil glede urnikov trgovin ter zahteval posredovanje občinskega odbora.

Župan Bartoli je sporočil, da je imel o tem vprašanju že razgovor z vladnim komisarjem dr. Palamaro ter da bodo v kratkem sestavljeni in odobreni zakonski ukrepi za obljubljena javna in druga dela, ki jih pa ne bo mogoče pričeti pred pomladjo. Glede urnika trgovin je odgovoril odbornik Rinaldini, ki je priznal upravičenost pritožb ter obljubil, da bo sklican sestanek trgovcev.

V svoji interveniji o problemu pomorskih prog je socialist tov. **Teiner** kritiziral namero ministra Tambronija, da se Trstu dodeli za nove proge samo ena potniška ladja. Z izvajanjem svetovalca Teinerja, ki je zahteval dodelitev dveh velikih ladij, se je moral strinjati celo župan sam.

Svetovalka tov. **Weissova** je iznesla še eno pritožbo prebivalcev Kolonje Montefiascone, ki so že večkrat zahtevali popravila omenjene ceste.

Razne probleme so postavili nato še drugi svetovalci, med temi glede ureditve vprašanja upravnega sveta ustanove IACP, ponovnega sprejema v službo nameščencev, ki so bili odpuščeni za časa fašizma iz političnih razlogov ter glede raznih cestnih popravil v mestu.

Pred zaključkom so svetovalci odobrili vrsto sklepov občinskega odbora. Med drugimi je bil odobren tudi sklep za nakup zemljišča na Greti, na katerem se gradi nova šola. Kupna cena znaša 25 milijonov lir. Zemljišče je bilo prodano občini po 3200 lir za kv. meter.

Na predzadnji seji, ki je bila v petek prejšnjega tedna, je občinski svet soglasno sprejel resolucijo, ki postavlja vrsto konkretnih zahtev glede tržaškega pomorstva in pristaniškega prometa. Tako je postavljena zahteva za vrnitev «Saturnie» in «Vulcanie», vzpostavitev pomorskih prog iz Trsta za New York, Južno Ameriko, Daljni Vzhod, Južno Afriko, Severno Evropo, Levant, Črno morje in vzhodno jadransko obalo; nadalje olajšave za blagovni železniški promet in reorganizacijo predstavništev paroplovnih družb P.I.N. Resolucija zahteva tudi dodelitev primernega števila ladij za vzdrževanje zahtevanih prog.

Sv. Miklavž obiskal tudi Ricmanje

V Ricmanjih je bilo 5. decembra v dvorani PD «Slavec» lepo uspelo miklavževanje. Nastopili so šolski otroci z raznimi recitacijami, petjem in prizorčki, ki so jih naštudirali pod vodstvom domačih učiteljev. Kratek uvodni nagovor je imela mala Danila, učenka V. razreda. Sodelovala je vaška godba z raznimi veselimi in narodnimi komadi. Nastopil je tudi Miklavž ter obdaril male in velike!

DOSLEDNO SPOŠTOVANJE NARODNIH PRAVIC V MILJAH

Slovenci govorijo sedaj na sejah v materinščini

Soglasen protest zaradi odlikovanja kriminalca Collottija - Intervencija tov. Postogne o problemu dela v miljskih ladjedelnicah - V Sv. Roku najavljajo 250 suspenzij

Miljski občinski svet je dal na zadnji seji, ki je bila v torek, lep dokaz doslednega spoštovanja nacionalnih pravic Slovencev ter z dejanji pokazal, kako je treba izvajati Posebni statut, kar se tiče naših narodnih pravic.

Dejstvo, da je imel slovenski svetovalec Vatovec (izvoljen na listi takozvane «neodvisne» stranke) lahko docela nemoteno svojo intervencijo v slovenščini, lahko služi kot vzgled raznim svetovalcem in županu Bartoliju, ki so v tržaškem mestnem svetu s svojo nacionalno nestrpnostjo preprečili slovenskim svetovalcem, da bi govorili v svojem materinem jeziku. Obenem pa postavlja ta pomemben dogodek docela na laž vse dosedanje titovske klevete in izpade proti miljskemu županu tov. Paccu in komunistični upravi na splošno o nekem dozdevnem šovinizmu in sovraštvu do Slovencev. Ceprav je tržaška titovska agentura prav dobro vedela, da je edino le ZVU s svojim nedemokratičnim ukazom št. 183 kriva prepovedi uporabe slovenščine v občinskem svetu, se je «Primorski» vseeno zaganjal in napadal samo komunističnega župana in upravo.

Po intervenciji svetovalca Vatovca se je oglasil tov. Postogna, ki je izrazil zadoščenje, da se je slovenski svetovalec lahko končno poslužil svojega materinega jezika. Izrazil je zelo, da bi se isto tako lahko izražali svobodno v svojem jeziku tudi Italijani v coni B in to brez vsakršnega zasmehovanja ali oviranja.

Občinski svet je nato soglasno odobril protest zaradi nezaslišanega odlikovanja kriminalca Collottija.

Tov. Postogna je v svoji intervenciji na poročilo župana o splošnem stanju v miljski občini obravnaval vprašanje ladjedelnic ter izrazil zaskrbljenost zaradi bodoče suspenzije 250 delavcev v ladjedelnici Sv. Roka. V diskusijo, ki se bo nadaljevala na prihodnji seji, so v torek posegli še razni svetovalci drugih političnih skupin.

Miklavževanje

V ponedeljek zvečer je bilo miklavževanje v Prosvetnem domu na Opčinah. Priredila ga je tamkajšnja organizacija Demokratičnih žena s sodelovanjem krajevnega prosvetnega društva. Žene so poskrbele za primerna darila, prosvetno društvo pa za priložnostni kulturni spored. Obdarovanih je bilo okrog 400 otrok slovenske in italijanske narodnosti. Za to priliko je bila prostorna dvorana pretesna.

Požrtvovalne žene so vredne vse pohvale, saj jih je organiziranje miklavževanja stalo precej truda in skrbi. Najprej so hodile od hiše do hiše in nabirale prostovoljne prispevke, nato pa so pripravile, kot že rečeno, okrog 400 zavajev. Toliko zavojev kot letos niso še nikoli pripravile. Letos je bilo obdarjenih tudi mnogo otrok istrskih beguncev, ki živijo v openskem taborišču.

Tudi otroci in mladinci, ki so poskrbeli za priložnostne igrice in deklamacije zaslužijo pohvalo. Škoda je le, da bodisi igrice, kakor tudi deklamacije niso prišle do pravega izraza, predvsem zaradi nediscipliniranosti otrok v dvorani. Zato bi svetovali prirediteljem, naj bi v bodoče poskrbeli za drugačen način miklavževanja. Dvojezični kulturni spored ni umesten za tovrstne prireditve. Pametno bi bilo, da bi se miklavževanje s primernimi kulturnimi sporedi vršilo v dveh izmenah. S tem bi tudi preprečili preveliko gnečo v dvorani.

M. K.

* * *

Prejšnjo nedeljo, 5. 12. je bilo v Barkovljah pri Rumeni hiši pod okriljem PD «Matjašič» in na pobudo krajevnega krožka ZDZ miklavževanje, na katero je prihitelo izredno veliko število otrok in staršev ter napolnilo dvorano. Nastopili so domači otroci z enodejankami «Darilo mamicam», «Sv. Miklavž», «Rdeča kapica» in «V šoli». Vsi so lepo nastopili: Marija, Nevenka, Tatjana in Renata, Adrijana, Vojko in Viktor, kakor tudi Franka Mislej, ki so tudi zapeli več slovenskih narodnih; Lilijana in Bruna, Leda, Giorgio Verginela, Marina Bordon in sestrici Ferlatti, Viktor Degan je prav lepo zaigral na harmoniko tri komade, Lilijana je pa recitirala pesem «Pastirček».

Na koncu so domače žene obdarile z bomboni vse otroke.

Malim igralcem lepo čestitamo za uspeh in lepa jim hvala za prijeten popoldan, ki so nam ga nudili!

OB 6. OBLETNICI VSEOBČNE DEKLARACIJE

Konferenca o človeških pravicah

Ob priliki 6. obletnice odobritve s strani OZN Vseobčne deklaracije o človeških pravicah bo imel tov. dr. Giuseppe Pogassi, jutri v nedeljo od 10. uri v Kinu ob morju važno konferenco o pomenu te listine. Po konferenci bo predvajan film «Na obrežju» (La spiaggia).

Dolinski župan pri vladnem komisarju

V ponedeljek je bil dolinski župan tov. Dušan Lovriha na obisku pri generalnem vladnem komisarju dr. Palamari.

NEPRAVILNO REŠEVANJE VAŽNEGA VPRAŠANJA

Kako bo Jugoslavija vračala posojila NOB

V našem listu smo že mnogo pisali o še vedno odprtem vprašanju povračila vseh posojil iz NOB, ki jih je dolžna jugoslovanska vlada poravnati našemu ljudstvu.

V zvezi s tem je «Ljubljanski dnevnik» od 18. novembra t. l. objavil sklep Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS, s katerim se dreja izplačevanje posojil iz NOB, ki ga bodo izvrševale podružnice Narodne banke FLRJ in zaključile do 28. februarja 1955. Pretekli teden pa je «Primorski dnevnik» ne vemo na kakšni podlagi, objavil povabilo prizadetim, naj se zglasijo do 15. decembra na sedežu njihove OF v ulici Ruggero Manna 29 v Trstu in prinesejo s seboj potrdila o posojilih NOB.

Ker zanima to vprašanje naše ljudstvo, smo se o stvari bolj podrobno informirali in hočemo dati o tem naše pripombe. Izvedeli smo, da nameravajo jugoslovanske oblasti povrniti posojila našemu ljudstvu ne v tukajšnji valuti, marveč z jugoslovansko valuto; poleg tega bodo posamezniki ta denar lahko dvignili samo v Jugoslaviji in ga bodo morali tudi tam uporabiti ali ga pustiti pri jugoslovanski Narodni banki. Obenem nam je bilo rečeno, da gre le za posojila, ki so bila dana v denarju, dočim nimajo nobenih navodil za posojila v blagu (goveja živina, kolesa, itd.).

Ta napačni način reševanja tako važnega vprašanja nikakor ne more zadovoljiti prizadetih. Naše ljudstvo zahteva, da se mu pošteno povrnejo vsa posojila iz NOB v razmerju s sedanjo vrednostjo pri nas in v tukajšnji valuti.

Istočasno zahteva, da se izplačila izvedejo v Trstu, kajti vsakdo nima prilike in možnosti potovati v Jugoslavijo, kar je obenem združeno z velikimi stroški. Vse to bi moralo biti razumljivo jugoslovanskim oblastem, od katerih pričakujemo, da spremenijo svoj tozadevni postopek.

Smatramo za nepravilno tudi dejstvo, da je omenjeno vabilo posojilodajalcem objavil samo «Primorski dnevnik», ki ima pri nas zelo pičlo število čitateljev; naprošeni bi pač morali biti za objavo tudi drugi slovenski in italijanski listi, ker je veliko število Slovencev in tudi Italijanov prispevalo k posojilu.

Obenem je nepravilno, da te posle opravlja neka politična organizacija, v tem primeru OF. To delo po vsaki logiki pripada edino le jugoslovanskemu konzulatu v Trstu.

S. A.

LJUDSKA PROSVETA

Kulturna prireditev v Gabrovcu

Jutri, v nedeljo, 12 t. m. priredi prosvetno društvo v Gabrovcu svojo kulturno prireditev, pri kateeri bo sodeloval pevski zbor Salež-Zgonik-Mali Repen. Zanimivost sporeda bo tudi prikazovanje lepega poučnega filma v barvah «Mičurin», o katerem bo kratko predavanje. Pridite vsi!

Zanimiv kulturni večer v Barkovljah

Prihodnji petek, 17 . t. m. bo v Barkovljah pri Rumeni hiši zanimiv večer s prikazovanjem barvnega filma o Mičurinu in kratkim predavanjem. Začetek ob 19.30 K obilni udeležbi vljudno vabi odbor prosvetnega društva.

Predavanje v Saležu

Na sedežu prosvetnega društva v Saležu bo v soboto, 18. t. m. predavanje o nalogah Slovencev za obrambo narodnih pravic in dvig kulturnega dela v sedanjem položaju. Začetek ob 19. uri. Udeležite se!

Prihodnja naša prireditev v Avditoriju

Pod okriljem SHLP bo dramska družina Sv. Ivana-Podionjerja na Stefanovo 26. t. m. uprizorila v Avditoriju folklorno igro «Mandrjarji», ki sta jo napisala M. in St. Bidovec, na kar že danes opozarjamo.

Miklavževanje na Konkonelu

Prejšnjo nedeljo, 5. t. m. smo imeli pri nas na Konkonelu tradicionalno miklavževanje ki ga je priredilo domače prosvetno društvo «Višava» z obdaritvijo otrok, ki so nastopili z raznimi recitacijami. Vsa prireditev je potekala v zelo lepem razpoloženju.

Lepo uspeli kulturni večer v dvorani «Kraljič»

Slovensko - hrvatska ljudska prosveta je priredila prejšnji teden v četrtek, skupno s PD «S. Jenko» v nabito polni dvorani «Kraljič» v znamenju prijateljstva Slovencev z narodi SZ zanimiv kulturni večer. Nagovor je podal Albin Skrk, ki je poudaril nerazrušljivo zaupanje Slovencev do narodov SZ ter prikazal medsebojne zgodovinske vezi iz že davne preteklosti. Omenil je tudi pomoč, ki so jo narodi SZ nudili jugoslovanskim narodom za časa NOB, kar se posebno spominjamo ob obletnici zasedanja AVNOJa, ki je potekala pred nekaj dnevi. Sledil je nastop našega popularnega okteta s Proseka-Kontovela, ki je ob burnem ploskanju zapel pod vodstvom A. Kapuna več narodnih in ruskih pesmi. Nato je solist Miro Cuk zapel pesem «Stalinu» ter žel veliko priznanja s strani poslušalcev. Nastopili so tudi mandolinisti PD «I. Cankar», ki so prav lepo izvedli nekaj koncertnih komadov ter navdušili prisotne, Justo Kosuta je pa še enkrat navdušil z recitacijo «Sovražnikom Rusije». Gospa Olga Popilenko rojakinja iz Odese (Ukrajina), je pa nastopila izven sporeda in zapela ob splošnem odobravanju narodno pesem v svojem materinem jeziku. Večer je zaključilo predvajanje ruskega filma «Poslanec iz Baltika».

Za teden dni

Sobota, 11. - Damaz
Nedelja, 12. - Aleksander
Ponedeljek, 13 - Lucija
Torek, 14. - Spiridion (Dušan)
Sreda, 15. - Kristina
Četrtek, 16. - Albina (Zora)
Petek, 17. - Lazar (zadnji krajec)

ZGODOVINSKI DNEVI

15. 1846 so v Ljubljani izšle Prešernove «Poezije».
15. 1941 so fašisti ustrelili Pinka Tomažiča in štiri tovariše.
16. 1770 se je rodil Ludvig van Beethoven, slavni nemški skladatelj. Umrl je 26. marca 1826.

RADIO ODDAJE

TRST II.

SOBOTA: 16. Oddaja za najmlajše - 17. Pesmi Henryja Purcella poje sopr. Ersilia Downing - 19. Pogovor z ženo - 21.20 Paganini: Koncert za violino in orkester.

NEDELJA: 8.45 Kmetijska oddaja - 13. Glasba po željah - 17. Mešani zbor prosvete, društva Lonjer-Katinara - 20.05 Marjan Lipovšek, «Oglar» kantata za solo zbor in orkester - 21.10 Bellini: «Norma» (1. dejanje).

PONEDELJEK: 17.50 Beethoven: Koncert za violino in orkester - 18.40 Baranovičeve pesmi - poje ten. Dušan Pertot - 19. Mamica pripoveduje - 20.35 Emil Adamič: Ljubljanski akvareli (simfon. pesnitev) - 21.45 Književnost in umetnost - 22. Bellini: «Norma» 2. dejanje.

TOREK: 13. Glasba po željah - 17. 55 Čajkovski: Koncert za klavir in orkester - 18.40 Koncert bratov violinista Marjana Kosa - 19. Šola in vzgoja - 21. Radijski odder: Duse: Grofice Hanser, igra v 3 dejanjih.

SREDA: 19. Zdravniški vedež - 20.30 Ženski vokalni tercet Metuljček - 21.15 Debussy: Izgubljeni sin, kantata - 22. Predavanje: Književnost in umetnost.

ČETRTEK: 18. Hačaturjan: Koncert za violino in orkester - 19. Mamina povestica - 20.05 Zbor Slovenske filharmonije - 21. Dramatizirana zgodba: Dostojevski: Sneg je moker - 22. Glasbena predavanje.

PETEK: 13. Glasba po željah - 19. Okno v svet - 21. Tržaški kulturni razgledi - 21.15 Koncert moškega zbora Valentin Vodnik - 22. Književnost in umetnost

KINO

OPČINE

Sobota, 11. dec.: barvni film «Poveljnik Flymoon» (Il comandante Flymoon). Film Universal.
Nedelja, 12. dec.: se ponovi.
Ponedeljek, 13. dec.: se ponovi.
Torek, 14. dec.: «Operacija Apfelkörn». (Operazione Apfelkörn). Poljski film.
Sreda, 15. dec.: se ponovi.
Četrtek, 16. dec.: «Ženska iz pristanišča» (La donna del porto). Film Universal.
Petek, 17. dec.: se ponovi.

V tednu se začnejo predstave ob 18. zadnja ob 22. Ob nedeljah in praznikih začetek ob 16. zadnja ob 22.

PROSEK

Sobota, 11. dec. ob 19.30: «Kakšni lopovi ti moški» (Gli uomini che mascalzoni). V glavnih vlogi Walter Chiari.
Nedelja, 12. dec. ob 17: se ponovi.
Sreda, 15. dec. ob 19.30: «Crna zemlja» (Terra nera).

NABREŽINA

Sobota, 11. dec. ob 20: «Cesarska vijolica» (Violette imperiali). Film Inalta.
Nedelja, 12. dec. ob 16: in 20: se ponovi.
Sreda, 15. dec. ob 20: «Zaklad iz reke» (Il tesoro del fiume).

SOŽALJE — Prejšnji teden je umrl po kratki bolezni tov. Manfredo Fornasaro, delavec v Tovarni strojev. Svojcem iskreno sožalje miljske in šentjakobske sekcije KP, strokovne zveze petrolejskih delavcev Delavske zveze

TEDENSKE NOVICE

Kazensko sodišče je prejšnji teden oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov Vincenza Margherito iz ul. Pozzo di Crosada, ki je prišel na zatožno klop pod obtožbo slabega ravnanja z ženo in nemoralnega vedenja v družini.

*** V noči med sredo in četrtkom prejšnjega tedna so prepeljali v bolnico 47-letno Antonijo Milič vd. Mihalič iz ul. Bonaparte, ki je imela več opeklin po gornjem delu telesa. Opekline si je prizadela z vrelo vodo, ki se ji je polila med delom v nekem stanovanju.

*** V petek prejšnjega tedna zjutraj se je ponesrečil z motorjem 30-letni Santo Marsič iz Bazovice. V bližini Katinare je zavozil v kup kamenja in se zvrnil. Zaradi lažjega mozganskega pretresa so ga pridržali v bolnici s prognozo okrevanja v 1 tednu.

Na istem mestu se je nekaj ur pozneje zvrnil z motorjem tudi 41-letni Drago Kalc iz Bazovice, ki so mu nudili prvo pomoč v bolnici. Odnesel je le par lažjih poškodb.

*** Na delu v čistilnici Aquila se je isti dan ponesrečil 23-letni Josip Pahor iz Sv. Kolombana pri Miljah, ki je padel s 4 m visokega stolpa. V bolnico ga je prepeljal rešilni avto RK. Pri padcu se je ranil na raznih delih telesa; okreval bo v tednu dni.

*** V petek prejšnjega tedna se je zaključila pred tržaško poroto razprava proti Romeu Iskra z Opčin, ki je bil obtožen, da je hotel umoriti s plinom ženo in sina. Razen tega je bil obtožen tudi slabega ravnanja z družino in pretepanja žene. Sodišče pa ga je obsodilo samo zaradi slabega ravnanja na 1 leto zapora, ker je prišlo na razpravi do izraza, da je bila obtožba poskušanega dvojnega umora vsekakor pretirana. Javni tožilec je na tej podlagi, kar se te obtožbe tiče, predlagal popolno oprostitev.

*** Kazensko sodišče je isti dan oprostilo 73-letnega inženirja Ferruccija Paolino, ki je bil obtožen nenamernega umora dijaka Giovannija Lonze. Mladi dijak se je namreč še leta 1948 po nesreči zastrupil v domači kopalnici s plinom, ki je uhajal iz ogrevalnika. Zato so obtožili inženirja, da je odredil vzidavo nedokončanih ogrevalnikov. Priče pa so izpovedale, da je inženir pravočasno obvestil vse stanovalce naj se ne poslužujejo naprave, dokler ne bodo dela končana. Na tej podlagi je tudi sodišče izključilo vsako njegovo krivdo.

*** Pri padcu po stopnicah stavbe v ul. Cavana si je v soboto ponoči prebil lobanjo 51-letni Mario Lonza iz Androne della corte 1. V bolnico ga je prepeljal rešilni avto RK, ki ga je poklical neki policijski podčastnik. Njegovo stanje, ki je bilo prvotno zelo resno, se je po nekaj dneh izboljšalo.

*** Slična nesreča je doletela isti dan 51-letno Stefanijo Stenovec por. Contento iz ul. S. Michele. Zdravniki so v bolnici ugotovili udarec na glavi in verjetno prebitje lobanje. Tudi ta ponesrečenka je padla po stopnicah v hiši, kjer stanuje.

*** V ponedeljek sta padla s 5 m visokega zidarskega odra 35-letni Aldo Buffolin in 30-letni Sergio Mocenigo, oba stanujoča v ul. Diaz. Buffolin si je pri padcu izpahnil ramo, Mocenigo pa se je udaril in opraskal po telesu.

*** Komaj 2-letna Ana Marija Trampuš iz ul. Romagna je v ponedeljek padla v vrč vrele vode, ki jo je močno opekla po nosu in hrbtu. V bolnici so zdravniki izjavili, da bo okrevala v kakih 20 dneh.

*** Neki avto, ki je zavozil ritenski, je v ponedeljek podrl v ul. Bonomea 4-letnega Fulvija Hofman. Sofer ga je takoj prepeljal v bolnico, kjer so si zdravniki, zaradi težkih poškodb, pridržali prognozo.

*** Z lambreto se je isti dan ponesrečil 16-letni Aleksander Furlan iz ul. Panebianco. Zdravniti se bo moral par tednov.

*** V ponedeljek ponoči se je pripetila v bližni Sesljana težka prometna nesreča, ki je zahtevala 1 smrtno žrtev in 4 ranjene. Skupina beguncev se je peljala z zasebnim avtom na izlet. Sofer je nenadoma sgubil oblast nad vozilom. Avto je podrl najprej par obcestnih kamnov in se nato z vso silo zaletel v zid ter se raztreščil. Vseh 5 potnikov so takoj prepeljali v bolnico. Toda 30-letna begunka Natalija Bolotev je umrla že med prevozom. Ostali 4 potniki, med temi njen mož, so odnesli več poškodb.

*** Zaradi kritičnih finančnih razmer je hotel v torek izvršiti samomor s premogovim oksidom 56-letni trgovec Vittorio Smerlinich iz ul. del Rivo. Rešil ga je njegov brat, ki se je še pravočasno vrnil domov. Zdravniki so si pridržali prognozo.

*** V sredo popoldne je motorno kolo podrlo na cesti med Občinami in Bazovico 4-letno Marino Bullo, ki je nenadoma stekel čez cesto, da ni mogel vozač motorja, Aleksander Vodopivec iz Doline na noben način preprečiti nesreče. Dekletce, ki ga je oče prepeljal v bolnico, bo okrevalo v nekaj dneh. Pri padcu z motorja se je opraskal tudi Vodopivec.

* * *

V dneh od 2. do 7. decembra se je v tržaški občini rodilo 29 otrok, umrlo je 59 oseb, porok je bilo 29.

Odgovorni urednik RUDOLF BLAŽIČ (Biagi)
Založništvo «DELA»
Tiska tip. RIVA, Torrebianca

Kino na Opčinah
predvaja
v torek 14. in sredo 15. decembra od 18. ure dalje
poljski film
"Operacija Apfelkörn"

TRGOVINA S ČEVLJI TREVISANI Ul. VASARI št. 10
ČEVLJI
Dobave iz najboljših tovarn po najboljših cenah za moške, ženske in otroke
Ul. VASARI št. 10, Tel. 96-661 TUDI NA OBROKE
Z boni Afra-Forever ali jamstvom delodajalca